

T.C. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
ORTAÖĞRETİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

TARİH

**SINIF İÇİ
DEĞERLENDİRME**

ÖĞRETMEN REHBER KİTABI

10. SINIF

T.C. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
ORTAÖĞRETİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

TARİH

SINIF İÇİ

DEĞERLENDİRME

ÖĞRETMEN REHBER KİTABI

10. SINIF

HAZİRAN 2023

TARİH

SINIF İÇİ DEĞERLENDİRME ÖĞRETMEN REHBER KİTABI (10. SINIF)

Editör Halil İbrahim TOPÇU, Genel Müdür

Hazırlayanlar Dr. Ahmet YILDIRIM, *Millî Eğitim Uzmanı*
Dr. Rıza MEMİŞ, *Millî Eğitim Uzmanı*
Dr. Özlem AKSU, *Öğretmen*
Ali MUMCU, *Öğretmen*
Dr. Ayhan ÜRKÜNDAĞ, *Öğretmen*
Aysel EROĞLU, *Öğretmen*
Necdet KARA, *Öğretmen*
Sadık ÖZCAN, *Öğretmen*
Serhat KARADURMUŞ, *Öğretmen*
Sevdiye Seha ALTUN, *Öğretmen*
Sıddık BULUT, *Öğretmen*
Tayfun GENEL, *Öğretmen*
Yalçın EFE, *Öğretmen*
Zafer KARAKUŞ, *Öğretmen*

Dizgi ve Grafik Tasarım Çağlayan Volkan YILDIZ, *Öğretmen*
Diğdem TÜKEL ÇOLAK, *Öğretmen*

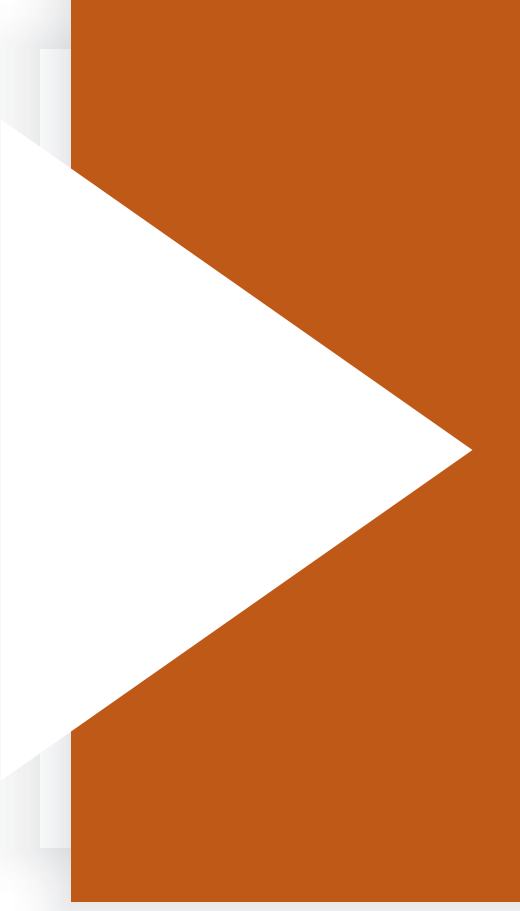
Türkçe yayın hakları MEB, 2023
Tüm yayın hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz ve kullanılamaz.

Bu rehber kitap 2018 Ortaöğretim Tarih Dersi (9, 10, 11 ve 12. Sınıflar) Öğretim Programı esas alınarak hazırlanmıştır.

İÇİNDEKİLER

1. GİRİŞ	7
1.1. Sınıf İçi Değerlendirme	8
1.2. Biçimlendirici Değerlendirme	9
1.3. Sınıf İçi Değerlendirmede Kullanılan Ölçme Araçları	11
1.3.1. Geleneksel Ölçme Değerlendirme Yöntemleri	12
1.3.2. Alternatif Ölçme Değerlendirme Yöntemleri	13
1.3.3. Puanlama Araçları	16
1.4. Sınıf İçi Değerlendirmede Geri Bildirim	17
2. ÇALIŞMANIN AMACI	19
3. SINIF İÇİ DEĞERLENDİRME ÖRNEKLERİNİN YAPISI	21
4. SINIF İÇİ DEĞERLENDİRME ÖRNEKLERİ	25
5. KAYNAKLAR	69

GİRİŞ

1. GİRİŞ

Eğitim, bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla istendik değişimler meydana getirme sürecidir (Ertürk, 1972). Eğitimin sınıf içinde vücut bulan hâli olan öğretme-öğrenme süreci, öğretmenlerden öğrencilere bilgi aktarımı olarak tanımlanabilir. Öğretim, öğrencilere öğretmen tarafından belli öğretim yöntem ve teknikleri kullanılarak istendik bilgi ve becerilerin kazandırılması veya istenmeyen bilgi ve becerilerin değiştirilmesi olarak tanımlanabilir (Clarke, 2012; Houston ve Thompson, 2017; Munna ve Kalam, 2021). Öğretme-öğrenme süreci, temel olarak beş adımdan oluşmaktadır (Mehrens ve Lehmann, 1991):

- Amaçların ve öğretim hedeflerinin belirlenmesi,
- Öğretimin içeriğinin belirlenmesi,
- Uygun öğretim yönteminin belirlenmesi,
- Öğretimin gerçekleştirilmesi,
- Sonuçların ölçülmesi ve geri bildirim sunulması.

Beşinci adım olan ölçme ve değerlendirme bir sistemin sağlıklı bir biçimde işleyip işlemediğine ilişkin fikir sahibi olmamızı sağlar. Çünkü ölçme ve değerlendirmenin temel amacı, bir şeyin niteliği veya değeri hakkında yargıda bulunmaktır. Bu amaç gerçekleştirilirken tanımlamaya çalıştığımız şey yalnızca öğrencilerin neler yapabildikleri değildir. Değerlendirmenin amacı bunun ötesine geçmekte ve değerlendirme yoluyla “Öğrencilerin başarı düzeyi nasıldır?, Performansları nasıldır?, Öğrenciler yeterince öğrenmişler midir?, Ortaya koydukları çalışmalar ve ürünler yeterince iyi midir?” sorularına cevap vermeye çalışılmaktadır. Çünkü değerlendirme, bir “karar verme süreci” olmakla birlikte değerlendirmenin tek bir yargıya indirgenmesi değerlendirme sürecini sığ bir hâle getirmektedir (CERI, 2008; Clarke, 2012; Ebel ve Frisbie, 1991). **Sonuç olarak ölçme ve değerlendirme, veri toplama ve karar verme süreçlerini içine almaktadır.** Clarke (2012) ölçme ve değerlendirme türlerini Tablo 1’deki gibi sınıflandırmıştır.

Tablo 1. Ölçme ve Değerlendirme Türleri

	Sınıf içi değerlendirme	Geniş ölçekli değerlendirme		Seçme amaçlı merkezi sınavlar
		Ulusal izleme ve değerlendirme	Uluslararası izleme ve değerlendirme	
Amaç	Sınıf içi öğretime anlık geri bildirim sağlamak	Belli sınıf ve yaş düzeylerinde eğitim sisteminin bütününe, izleme amacıyla geri bildirim sağlamak	Belli sınıf ve yaş düzeylerinde eğitim sistemlerine ilişkin karşılaştırmalı geri bildirim sağlamak	Belli bir eğitim kademesinden bir başkasına geçecek öğrencileri seçmek veya iş gücüne yerleştirmek
Sıklık	Günlük	Her 3-5 yıl gibi düzenli aralıklarla	Her 3-5 yıl gibi düzenli aralıklarla	Yıllık veya yılda birkaç kez
Değerlendirilen grup	Bütün öğrenciler	Belli bir sınıf ya da yaş düzeyinde belirlenen örneklem	Belli bir sınıf ya da yaş düzeyinde belirlenen örneklem	Sınava girebilecek bütün öğrenciler
Format	Gözlemden, kâğıt-kalem testlerine kadar değişmekte	Genellikle çoktan seçmeli ve kısa cevaplı sorular	Genellikle çoktan seçmeli ve kısa cevaplı sorular	Genellikle çoktan seçmeli ve kompozisyon tipi sorular
Müfredatın kapsamı	Bütün konu alanları	Genellikle birkaç konu alanıyla sınırlı	Genellikle bir veya iki konu alanıyla sınırlı	Temel konu alanlarını kapsar.
Öğrencilerden başka veriler toplanıyor mu?	Evet ancak öğretim sürecinin bir bölümü olarak	Genellikle evet	Evet	Nadiren
Puanlama	Genellikle basit ve informal	Basitten karmaşık tekniklere kadar çeşitlilik gösterir.	Genellikle istatistiksel olarak karmaşık teknikler kullanılır.	Basitten karmaşık tekniklere kadar çeşitlilik gösterir.

1.1. Sınıf İçi Değerlendirme

Sınıf içi değerlendirme, *düzey belirlemeye dönük değerlendirmeden çok biçimlendirici değerlendirme* çerçevesinde gerçekleşmektedir. Öğrenme, bir öğretme-öğrenme süreci bağlamında gerçekleşmektedir. Değerlendirme, bu süreçten bağımsız veya ona sonradan eklenen bir parça olmaktan ziyade öğretimin ayrılmaz bir parçasıdır (Angelo ve Cross, 1993; CERİ, 2008; Clarke, 2012; Ebel ve Frisbie, 1991; Houston ve Thompson, 2017; OECD, 2015; Vero ve Chukweemeka, 2019; Wilson, 2018). Çünkü öğretmenlerin öğrenciler hakkında karar vermeleri gerekmektedir ve karar verme sürecinde veriye ihtiyacı vardır. Öğretmenler; *öğrencilerin gelişimi, öğretim programının değeri ve öğretimin etkililiğini* değerlendirmekte ve bir yargıya varmaktadır. **Eğitimde bu bağlamda verilen kararlar dörde ayrılabilir** (Mehrens ve Lehmann, 1991):

Öğretimle ilgili kararlar: Okulun ve öğretmenin temel rolü, öğrencilerin öğrenmesini kolaylaştırmaktır. Doğru bir şekilde yapılan değerlendirme, öğrenmeyi geliştirir çünkü öğretimi üstlenen öğretmenle öğrenen öğrenciye katkı sağlar.

Rehberlikle ilgili kararlar: Öğrenciler kariyer planlamada ve kişisel gelişimleri sürecinde yönlendirmeye ihtiyaç duyabilirler. Ölçme ve değerlendirme bu anlamda öğrencilere katkı sağlar. Rehberliğe yönelik sorulardan bazıları şunlar olabilir: “Öğrenci mezuniyetten sonra ne yapmalı?, Çalışma becerilerini geliştirmeli mi?, Üniversitede hangi bölümü okumalı?” Öğrencilerin rehberliğe ilişkin rasyonel kararlar vermesi için doğru bir benlik algısına sahip olması gerekmektedir. *Yetenek ve başarı testleri ile ilgi ve kişilik envanterleri*, öğrencilerin gerçekçi bir benlik algısı geliştirmelerine olanak sağlar.

Yönetsel kararlar: Yönetsel kararlar; seçme, sınıflandırma ve yerleştirme kararlarını içermektedir. Buna ek olarak yönetsel kararlar, program geliştirme çalışmalarını kapsamaktadır.

Araştırma ve program değerlendirme kararları: Araştırma ve program değerlendirme kararları, daha önce bahsedilen kararların dayandığı kararlardır. Araştırma, sıklıkla belli bir karara yönelik değildir. Daha ziyade geleceğe dönük olası bütün kararların isabetli bir şekilde alınmasını kolaylaştırır.

Sınıf içi değerlendirme uygulamalarının odak noktası, öğrenme sürecini desteklemektir.

Sınıf içi değerlendirme uygulamalarının odak noktası, öğrenme sürecini desteklemektir. Bu yüzden sınıf içi değerlendirme uygulamalarının öğrenmeyi ve öğretimi destekleyecek şekilde açık bir amacı olmalıdır. Bu amaçlar, öğrencinin hazır bulunuşluk düzeyini belirlemekten tutun da öğrenciye yıl sonu notu vermeye kadar çeşitlendirilebilir.

Sınıf içi değerlendirme uygulamalarının açık bir şekilde amacını belirlemek için aşağıdaki sorular sorulabilir:

- Değerlendirme hangi amaçla yapılacak? Elde edilen öğrenme kanıtları öğrenme sürecini iyileştirmek için nasıl kullanılacak?
- Kim değerlendirilecek? Bütün sınıf mı yoksa sınıf içinde belli bir alt grup mu? (Örneğin Türkçe dil yeterliği sınırlı öğrenciler)
- Öğrencinin hangi davranış özelliği değerlendirilecek? (Örneğin kazanıma ulaşma düzeyi, beceri düzeyi vb.)

Değerlendirme, öğretimi ve öğrenmeyi değiştirmek ve geliştirmek amacıyla teşhis temelli kullanılabilecek

bütün etkinlikleri içine alan bir süreç olarak tanımlanmaktadır. Bu tanım altında değerlendirme; gözlem, ödev ve başarı testi gibi öğrencilerin çalışmalarının ve ilerlemelerinin analizine dayanan birçok ölçme uygulama-sını içine almaktadır (Boston, 2002; Clarke, 2012; Cullinane, 2011).

Öğretimde ölçme ve değerlendirmenin çeşitli rolleri vardır. **Biçimlendirici değerlendirme öğretim sürecini izlemek amacıyla yani öğrenmenin planlandığı gibi gerçekleşip gerçekleşmediğini ortaya koymak amacıyla uygulanmaktadır. Düzey belirlemeye (not vermeye) yönelik değerlendirme ise öğretim sürecinin sonunda (bir ünitenin veya dönemin sonunda) öğrencinin bir sonraki aşamaya geçmeye hazır olup olmadığını belirlemek ve öğrenciye not vermek amacıyla gerçekleştirilmektedir. Bu iki farklı değerlendirme yaklaşımı, test geliştirme ve geliştirilen testlerin sınıf içinde kullanımına ilişkin farklı uygulamaları beraberinde getirmektedir** (CERI, 2008; Ebel ve Frisbie, 1991; OECD, 2015; Vero ve Chukweemeka, 2019; Wilson, 2018).

1.2. Biçimlendirici Değerlendirme

Sınıf içindeki biçimlendirici değerlendirmenin temel işlevi, öğretme-öğrenme sürecinin nasıl ilerlediğine ilişkin öğretmene ve öğrenciye geri bildirim vermektir. Böyle bir geri bildirim, öğretmenin öğretim yöntem ve materyallerini revize etmesine olanak sağlar. Biçimlendirici değerlendirme sık aralıklarla oldukça detaylı bilgilerin toplanmasını gerektirir. Veriler; öğretmen gözlemleri, sınıf içi sözel sınavlar, ev ödevleri ve kısa sınavlar aracılığıyla toplanabilir (Ebel ve Frisbie, 1991). Elde edilen veriler öğretimi ve öğrenmeyi, öğrenci ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde uyarlamak ve geliştirmek için kullanıldığında değerlendirme biçimlendirici â hâle gelmektedir. Yani öğretmenler öğrencilerin nasıl bir ilerleme ve gelişim gösterdiklerini, nerelerde problemler yaşadıklarını bildiklerinde, bu bilgiyi öğretime ilişkin gerekli düzenlemeler yapmak için kullanabilirler. Bunun sonucunda ise öğrencilerin öğrenmesi daha gelişmiş olur (Boston, 2002; Vero ve Chukweemeka, 2019).

Düzey belirlemeye yönelik sınavlar ise ünite sonu sınavlar veya final sınavlarıdır. Düzey belirlemeye yönelik değerlendirmenin temel işlevi, bir öğretim sürecinin sonunda öğrencilerin başarı düzeylerini ve o zamana kadar yapılan çalışmaların nasıl ilerlediğini belirlemektir. **Biçimlendirici değerlendirme ile karşılaştırıldığında, düzey belirlemeye yönelik değerlendirmede sonuç odaklılık söz konusudur.**

Sınıf içi değerlendirme yaklaşımlarını kullanan öğretmenler çeşitli öğrenci ihtiyaçlarını karşılamaya daha hazırdır. Çünkü bu öğretmenler öğretimi farklı öğrenci düzeylerine göre farklılaştırarak ve uyarlayarak öğretimde *adaleti* sağlamaya çalışırlar. Buna ek olarak sınıf içi değerlendirme yaklaşımlarını benimseyen öğretmenler, öğrencilerin kendi öğrenmelerinden sorumlu olmalarını ve *öğrenmeyi öğrenme becerilerini* geliştirmelerini sağlarlar (CERI, 2008; Cullinane, 2011).

Biçimlendirici değerlendirme, öğrenciler arasında adaleti sağlaması bakımından büyük önem taşımaktadır. Biçimlendirici değerlendirme yaklaşımını kullanan okullar sadece genel kazanımlar elde etmemekte, özellikle başarı düzeyi düşük öğrencilere yönelik de yüksek kazanımlar elde etmektedir. Biçimlendirici değerlendirmede öğretim ve değerlendirme süreçlerinin bireyselleştirilmesi vurgulanmaktadır ancak merkezi standartlar ve uygulamalar genel olarak buna zarar vermektedir (OECD, 2015). Yalnız biçimlendirici değerlendirme yaklaşımını benimseyen okullarda öğrenciler arası başarı farklılıkları azalmaktadır.

Biçimlendirici değerlendirmenin temel ilkeleri aşağıda listelenmiştir (MEB, 2020):

- Etkili ders planının ve öğrenme etkinliklerinin içine gömülüdür.
- Öğretmen ve öğrenciye, öğrenme sürecine ilişkin rehberlik eder.
- Her bir öğrenciye özeldir, yapıcıdır ve güdüleyicidir.
- Geri bildirimle işleyen, çift yönlü bir etkileşim sürecine vurgu yapar.
- Ölçütlerin anlaşılmasını ve öğrenme hedeflerinin paylaşılmasını destekler.
- Öğrencilerin gelişim süreçlerinin farkında olmalarına yardımcı olur.

- Öğrencilere öz ve akran değerlendirme bilinci kazandırarak öğrenci ve öğretmenlerin yansıtma becerilerini geliştirir.
- Aile ve öğretmen arasındaki iş birliğini geliştirir.
- Geri bildirimlerle ailenin de öğrencinin gelişimi hakkında bilgi sahibi olmasını sağlar.
- Her öğrencinin uygun geri bildirimlerle desteklenmesi hâlinde gelişebileceği fikrini destekler.

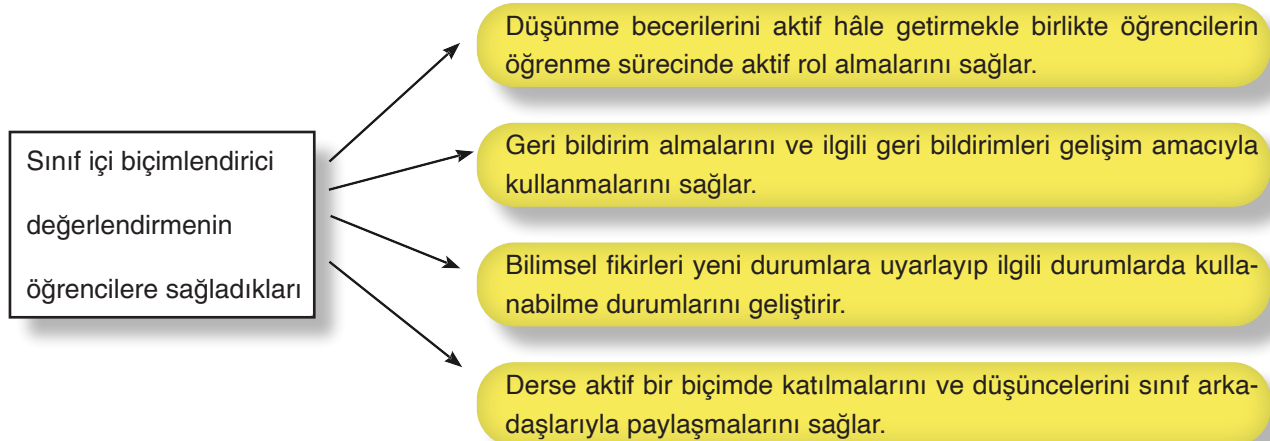
Biçimlendirici değerlendirme aşağıda belirtilen öğrenme ortamlarında belirgin bir biçimde açığa çıkmaktadır (MEB, 2020):

- Ezber ve tekrar yerine değerlendirmenin yöntemi ve içeriği hususunda özgünlüğe ve derinliğe odaklanan,
- Öğrenciler için önemli kararlar almada iyi hazırlanmış ama sınırlı miktarda düzey belirleyici değerlendirmeler içeren,
- Öğrencilere öğrenmelerini gösterme ve geliştirme fırsatı sunan etkinlik ve görevler içeren,
- Düzey belirleyici değerlendirme öncesinde öğrencilerin kendine güven ve yeterliklerini geliştiren,
- Sistematiği ve yapıcı geri bildirim bakımından zengin olan,
- Düzenli ve sürekli olarak öğrenciye durumunu bildiren yapılandırılmamış (sözlü, anlık) geri bildirim bakımından zengin olan,
- Öğrencilerin kendi öğrenmelerinde sorumluluk almasına ve kendi ile akranlarının gelişimlerinin değerlendirilmesine imkân sağlayan.

Biçimlendirici değerlendirme etkinlikleri tasarlanırken aşağıdaki konuların mümkün olduğunca dikkate alınması gerekmektedir (MEB, 2020):

- Biçimlendirici değerlendirme etkinliklerinin açık ve anlaşılır hedefleri olmalıdır böylece öğrencilerin etkinliklere katılımları ve rolleri daha iyi belirlenmiş olur.
- Konuya özgü, yapıcı, hızlı ve kolayca geri bildirim imkân sağlayacak şekilde etkinlikler tasarlanmalıdır.
- Öğrencilerin performansları veya görevleriyle ilgili öğretmenleri veya akranlarıyla konuşmalarına ve tartışmalarına imkân sağlayacak yollar / süreçler düşünülmelidir.
- Öğrencilerin güçlü olduğu ve geliştirmesi gereken hususlara ilişkin öğrencilere geri bildirimler sunulmalı ve öğrencilerin beklenen durum ile mevcut durum arasındaki boşluğu doldurmalarına olanak sağlanmalıdır.
- Akran değerlendirme, akrandan geri bildirim alma ve öz değerlendirme yapma olanakları öğrencilere verilmelidir.

Sınıf içinde biçimlendirici değerlendirme tekniklerinin kullanılmasına dönük çok sayıda gerekçe vardır (Cullinane, 2011; Shepard ve diğerleri, 2020):

Biçimlendirici değerlendirmenin amacı öğrencilerin neleri bilip bilmediklerine ilişkin bir anlayış kazanmak ile öğretim ve öğrenme süreçlerine geri bildirim sunmaktır.

Biçimlendirici değerlendirmenin amacı öğrencilerin neleri bilip bilmediklerine ilişkin bir anlayış kazanmak ile öğretim ve öğrenme süreçlerine geri bildirim sunmak olduğundan öğretmenler tarafından yürütülen sınıf içi gözlem ve sınıf içi tartışma uygulamalarının bu kapsamda önemli bir yeri vardır (Boston, 2002). Öğretmenlerin, *soru sorma ve sınıf içi tartışma* olanaklarını öğrencilerin bilgi ve anlayışını geliştirmek için kullanmaları önerilmektedir. Yalnız bir taraftan da öğretmenlerin basit ve olgusal sorulardan ziyade yansıtıcı sorular sormaları ve öğrencilere cevaplarını sunması için yeterli zaman vermeleri önerilmektedir. Bu kapsamda aşağıdaki stratejiler önerilmektedir (Boston, 2002):

- Bir soru veya konu hakkında öğrencilerin çift olarak veya küçük gruplar hâlinde tartışmalarını sağlayınız ve gruptan bir temsilcinin sınıfın tamamıyla grubun düşüncelerini paylaşmalarını isteyiniz.
- Bir soruya birkaç olası cevap sununuz ve öğrencilerin bu olası cevapları oylamasını isteyiniz.
- Bütün öğrencilerin bir cevap yazmasını isteyiniz ve daha sonra seçilen birkaç cevabı yüksek sesle okuyunuz.
- Daha az sayıda ve uzun testler yerine daha çok sayıda ve kısa testler uygulayınız.
- Öğrencilerin yeni edindikleri bilgi ve becerileri en geç bir hafta içerisinde değerlendiriniz.
- Biçimlendirici değerlendirme kapsamında portfolyo gibi değerlendirme yaklaşımlarını kullanmaya gayret ediniz.

1.3. Sınıf İçi Değerlendirmede Kullanılan Ölçme Araçları

Öğretmenler sınıf içi değerlendirmede genellikle başarı testlerini kullanmaktadır. Ancak başarı testleri ile öğrencilerin üst düzey zihinsel özelliklerini ölçmek güçtür. Bu nedenle öğretmenlerin başarı testlerine ek olarak alternatif ölçme araçlarını ve yaklaşımlarını kullanmalarının önemli olduğu düşünülmektedir. Alternatif ölçme araçları genel olarak gözlem formları, performans ve proje ödevleri olarak düşünülebilir (Ebel ve Frisbie, 1991; Popham, 2017).

Sınıf içi değerlendirme kapsamında çok sayıda ölçme aracı kullanılmaktadır. **Ölçme araçları genel olarak seçmeye dayalı ölçme araçları ve yapılandırmaya dayalı ölçme araçları olarak ikiye ayrılmaktadır.** Seçmeye dayalı ölçme araçları, sınıf içi değerlendirme kapsamında sıklıkla kullanılmaktadır ve bu ölçme araçlarında öğrencilere bir madde köküne ek olarak öğrencilerin seçebilecekleri seçenek takımı sunulmaktadır. Seçenek takımında doğru cevaba ek olarak çeldiriciler yer almaktadır ve öğrencilerin seçenekler arasından doğru cevabı seçmeleri beklenmektedir. Seçmeye dayalı maddelerin yalnızca alt düzey zihinsel özellikleri ölçtüğüne ilişkin genel bir kanı olsa da yaratıcı öğretmenler tarafından üst düzey zihinsel özellikleri ölçen seçmeye dayalı maddeler oluşturulabilmektedir. Seçmeye dayalı maddeler de kendi içinde *çoktan seçmeli* ve *eşleştirmeli maddeler* olarak ikiye ayrılabilir (Popham, 2017). Yapılandırmaya dayalı ölçme araçları, öğrencilerin kendilerine sunulan göreve veya soruya yönelik cevaplarını kendilerinin oluşturmalarına, düşüncelerini organize etmelerine ve sunmalarına olanak sağlayan ölçme araçlarıdır. Seçmeli maddelerin hazırlanması zor, puanlanması kolay ve etkili iken yapılandırmaya dayalı maddelerin hazırlanması kolay, puanlanması ise oldukça güçtür. Yapılandırmaya dayalı maddeler genel olarak *kısa cevaplı maddeler* ve *uzun cevaplı maddeler* (kompozisyon tipi maddeler) olarak ikiye ayrılır (Popham, 2017). Bu iki tür ölçme aracına ek olarak öğrencilerin üst düzey zihinsel özelliklerinin ölçülmesinde performans görevleri, proje ödevleri ve portfolyolar kullanılmaktadır. **Ölçme ve değerlendirmenin temel ilkelerinden biri olan ölçme araçlarında çeşitlilik ilkesinin sağlanması ve bütüncül değerlendirmeye olanak sağlaması bakımından bahsi geçen ölçme araçlarının hepsinin sınıf içi değerlendirme kapsamında kullanılmasının uygun olduğu düşünülmektedir.**

Sınıf içi değerlendirme kapsamında kullanılan ölçme araçlarına dayalı yapılan başka bir sınıflamaya göre ise ölçme değerlendirme ikiye ayrılmaktadır. **Bunlar geleneksel ve alternatif (tamamlayıcı) ölçme değerlendirmedir.** Geleneksel ölçme değerlendirme, hem ölçme aracının hem de uygulama süreçlerinin standartize edildiği ve karşılaştırılabilir sonuçlar elde edebilmek için hep aynı biçimde uygulanan ve puanlanan testlerden oluşmaktadır. Geleneksel ölçme değerlendirme kapsamında; *çoktan seçmeli sorular, kısa cevaplı sorular, doğru-yanlış soruları, eşleştirme soruları ve açık uçlu sorular* kullanılmaktadır.

Alternatif ölçme değerlendirme araçları kullanılarak öğrencilerin üst düzey zihinsel özelliklere ulaşma düzeyleri belirlenebilir.

Kutlu (2006)'ya göre geleneksel ölçme değerlendirme öğrencilerin problem çözme, eleştirel düşünme, araştırma yapma ve yaratıcı düşünme gibi üst düzey zihinsel özelliklerini ölçmede yetersiz kalmaktadır. Bu nedenle öğrencilerin üst düzey zihinsel özelliklere ulaşmada ne düzeyde olduğunu belirlemek amacıyla alternatif ölçme değerlendirme araçlarının kullanılmasının uygun

olacağı düşünülmektedir. Tablo 2'de geleneksel ve alternatif ölçme değerlendirme yöntemleri sunulmakta, tabloyu takip eden kısımda ise geleneksel ve alternatif ölçme değerlendirme yöntemlerinin detaylarına yer verilmektedir (Aksu, 2013; MEB, 2020).

Tablo 2. Geleneksel ve Alternatif (Tamamlayıcı-Otantik) Ölçme Değerlendirme Yöntemleri

Geleneksel ölçme değerlendirme yöntemleri	Alternatif (tamamlayıcı) ölçme değerlendirme yöntemleri
• Çoktan seçmeli sorular • Kısa cevaplı sorular • Doğru yanlış soruları • Eşleştirme soruları • Açık uçlu sorular	• Performans görevi • Öğrenci ürün dosyası (portfolyo) • Kavram haritası • Yapılandırılmış grid • Tanılayıcı dallanmış ağaç • Kelime ilişkilendirme testi • Proje • Poster • Öz değerlendirme • Akran ve/veya grup değerlendirmesi

Yukarıda bahsedilen alternatif ölçme değerlendirme yöntemlerinden *performans görevi, portfolyo, poster ve projelerin* değerlendirilmesinde aşağıdaki puanlama araçları kullanılabilir:

- Kontrol listesi
- Dereceleme ölçeği
- Dereceli puanlama anahtarı

1.3.1. Geleneksel Ölçme Değerlendirme Yöntemleri

1) Çoktan Seçmeli Sorular

Bir sorunun cevabının, öğrenciye sunulan seçenekler arasından seçilerek belirlenmesini gerektiren sorulara seçmeli sorular denir. Seçenek sayısı ikiden fazla olduğunda ise bu tür sorular *çoktan seçmeli sorular* olarak adlandırılır. Çoktan seçmeli sorularda öğrenciden beklenen, soru kökünü okuyup sorunun cevabını düşünmesi ve bulduğu cevabı seçip işaretlemesidir. Çoktan seçmeli sorular zaman kazandırdığından ve ekonomik olduğundan eğitimde en yaygın kullanılan ölçme değerlendirme yöntemleri arasındadır.

2) Kısa Cevaplı Sorular

Kısa cevaplı sorulara verilecek cevaplar, tek bir sözcük ya da sayıdan oluşabilir. Dolayısıyla hem sunulan cevap çok kısadır hem de puanlama çok az zaman almakla birlikte nesneldir. Bunun bir sonucu olarak kısa cevaplı sorular, her eğitim düzeyindeki öğrencilere uygulanabilir niteliktedir.

3) Doğru / Yanlış Soruları

Öğrencilerden verilen bir önermenin doğru ya da yanlış olduğuna ilişkin yargılarını belirtmelerinin istendiği sorular doğru yanlış sorularıdır. Doğru yanlış sorularının en önemli dezavantajı, öğrencilerin tahminle doğru cevabı bulma oranlarının %50 olmasıdır. Bu durum bu soruların şans başarısını artırmaktadır.

4) Eşleştirme Soruları

Birbiriyle ilgili olan ve iki grup halinde verilen bilgi öğelerinin eşleştirilmesini içeren soru türüdür. Eşleştirilmesi istenen bilgi grupları; terimler ve onların tanımları, semboller ve onların adları biçiminde olabilir.

5) Açık Uçlu Sorular

Açık uçlu sorularda öğrencilerden belirtilen bir durumla ilgili bildiklerini yazılı olarak sunmaları beklenir. Açık uçlu sorularda cevabın içeriği, niteliği ve uzunluğu bakımından yanıtlayıcı serbest bırakılır. Bu soru türleri, öğrencilerin yaratıcı düşünme, eleştirel düşünme, problem çözme gibi üst düzey zihinsel özelliklerinin ölçülmesine olanak sağlar.

1.3.2. Alternatif Ölçme Değerlendirme Yöntemleri

1) Performans Görevi

Öğrencilerin bir konudaki bilgilerini, becerilerini, anlama düzeylerini ve düşünme alışkanlıklarını yansıtmalarına olanak sağlayan çeşitli durumların oluşturulduğu değerlendirme amaçlı çalışmalara performans görevleri denir.

Performans görevleri, öğrenmeyi pekiştirme amacıyla öğrencilerin sahip oldukları bilgi ve becerileri kullanarak günlük hayatla ilişkilendirilmiş bir ürün ortaya koymaları esasına dayanan uygulamalardır.

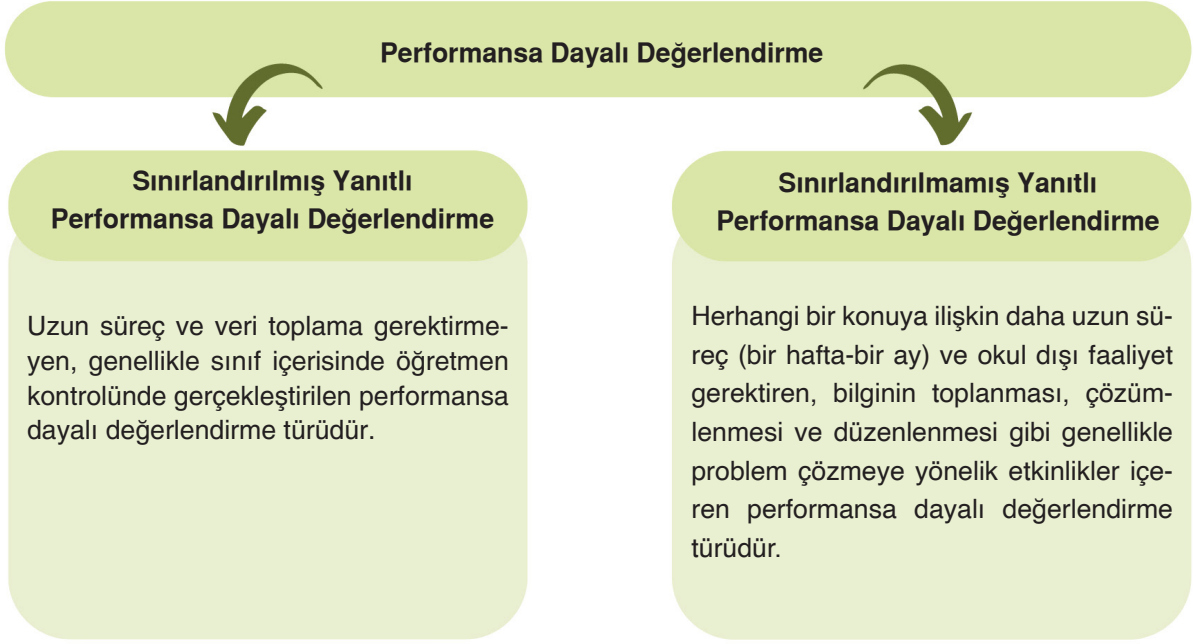
Performans görevleri aracılığıyla hem ürün hem de süreç değerlendirilir ve performans görevleri öğrencilerin üst düzey zihinsel özelliklerinin geliştirilmesi ve ölçülmesinde sıklıkla kullanılır. Performans görevleri, öğrenmeyi pekiştirme amacıyla öğrencilerin sahip oldukları bilgi ve becerileri kullanarak günlük hayatla ilişkilendirilmiş bir ürün ortaya koymaları esasına dayanan uygulamalardır.

Performans görevleri, bireysel yapılabileceği gibi grup çalışması şeklinde de yapılabilir. Grup çalışması, öğrencilerin sosyal, iletişim ve iş birliği becerilerinin gelişimine olanak sağlar.

Eğitim-öğretim faaliyetlerinde öğrencilere birtakım performans görevleri verilebilmektedir. Performans görevlerine örnek olarak

- yaratıcı performanslar (sergi, dergi, gazete, pano, tarih şeridi, rol oynama vb.),
- yazılı görevler (araştırma raporu, makale, kompozisyon, açık uçlu soruları cevaplama, çalışmalar vb.),
- sunumlar,
- sınıf dışı çalışmalar (işlenecek konu hakkında bilgi toplama, metin okuma, görüşme yapma, etkinlikte kullanılacak materyalleri hazırlama vb.) gibi etkinlikler gösterilebilir.

Öğrencilerin performansları belirlenirken iki tür performansa dayalı değerlendirme yapılabilir:

Performans görevleri dört temel bölümden oluşmaktadır:

- 1. Tanımlama:** Öğrencilere verilen görevin ait olduğu ders, sınıf düzeyi, kazanım, konu, öğrenme çıktıları ve puanlama yöntemi gibi genel bilgilerin tanıtıldığı bölümdür.
- 2. Görev:** Öğrencilere çözüm bulmaları / araştırmaları gereken bir problem durumunun verildiği bölümdür.
- 3. Yönerge:** Öğrencilerin görevlerini yerine getirirken dikkat etmesi gereken hususların tanıtıldığı kısım olup görev öncesi, görev sırası ve görev sonrası olmak üzere üç boyutta ele alınan bölümdür.
- 4. Puanlama:** Öğrencilerin görevlerinin değerlendirilmesinde kullanılacak araç ve yöntemlerin (dereceli puanlama anahtarı ve formlar gibi) bulunduğu bölümdür.

2) Öğrenci Ürün Dosyası (Portfolyo)

Portfolyo öğrencilerin dönem veya yıl içinde yaptıkları çalışmaların belli ölçütlere, sistematığe göre organize edilmiş bir koleksiyonudur. Portfolyonun içinde bulunması gereken materyaller belirli bir sıraya ve sistematığe göre yerleştirilir.

Portfolyoların ve projelerin değerlendirilmesinde puanlama anahtarlarının kullanılması uygundur. Bu kapsamda portfolyolar değerlendirilirken bütünlük, tertip ve düzen, yansıtma gibi ölçütler dikkate alınır. Öğrenciler portfolyolarını hazırlarken organize etme ve sentez yapma becerilerini kullanırlar ve belli bir konuyu ne kadar öğrendiklerini en iyi şekilde ortaya koymaya çalışırlar. Bu süreçte öğrenci, portfolyoya koymak için neden o ürünü seçtiğini ve seçme ölçütlerini anlatır, öğretmen de buradan yola çıkarak öğrencinin nasıl ve ne kadar öğrendiğini belirlemiş olur.

3) Kavram Haritası

Bir konu ile ilgili kavramlar ve bu kavramlar arası ilişkilerin grafik olarak gösterildiği iki boyutlu şemalara kavram haritası denir. Kavram haritaları öğrencilerin kavramları nasıl algıladığını ve sentezlediğini anlamada kullanılır. Yeni bilgiler, eski bilgiler üzerine inşa edilmektedir ve bu şekilde anlamlı öğrenme gerçekleşmektedir. Kavram haritaları eğitimde farklı amaçlar için kullanılabilir. Bu amaçlar; bir konunun öğretimi,

öğrenmenin kolaylaştırılması, öğrenme sürecinin kontrol edilmesi, kavram yanlışlarının ortaya çıkarılması ve öğrenci başarısının değerlendirilmesi olabilir. Bununla birlikte kavram haritaları eğitim sürecinin başında öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeylerini belirlemek, süreç içinde nasıl bir gelişim gösterdiğini görmek, öğrenme eksikliklerini tespit etmek ve sürecin sonunda da süreci değerlendirmek amacıyla eğitim sisteminin bütün süreçlerinde kullanılabilir.

4) Yapılandırılmış Grid

Kavram haritalarına benzer şekilde yapılandırılmış grid de öğrencilerin anlamlı öğrenmelerini ölçmeyi sağlayan bir yöntemdir. Yapılandırılmış griddde konu ile ilgili kavramlar, sayılar, resimler, tanımlar, eşitlikler veya formüller gelişigüzel şekilde kutucuklara yerleştirilir. Bu kapsamda yapılandırılmış griddde öğrenci yaşına ve seviyesine bağlı olarak 9, 12 veya 16 kutucuk sırası ile numaralandırılır. Bu temel yapı oluşturulduktan sonra öğretmen ilgili kutucuklara bazı kavramlar yazar. Daha sonra ise öğrencilere sorduğu sorular yoluyla öğrencilerin doğru kutucukları belirlemesini bekler. Bazı soruların cevapları diğer soruların cevaplarını da kapsayabilir. Yapılandırılmış grid kapsamında sorulan soruların her birinde birden fazla kutucuğun seçilmesi söz konusu olabilir. Yani bir bakıma bu yöntem çoklu seçim sorularına benzemektedir.

5) Tanılayıcı Dallanmış Ağaç

Tanılayıcı dallanmış ağaç, öğrencilerin belli bir konuda neyi bildiklerini ve neyi bilmediklerini ortaya çıkarmak amacıyla kullanılan bir tekniktir. Bu yöntem, doğru yanlış testlerine benzetilebilir ancak doğru yanlış testlerinde sorular genellikle birbirinden bağımsız şekilde sorulur. Tanılayıcı dallanmış ağaçta ise sorular birbiriyle bağlantılıdır ve öğrencinin verdiği karar sonraki sorularda kararlarını etkilemektedir. Tanılayıcı dallanmış ağaç hazırlanırken doğru ve yanlış ifadeler temelden ayrıntıya doğru giden bir sıraya göre dizilir ve öğrencilerden doğru seçimi yapmaları beklenir. Bu şekilde 8 veya 16 seçimlik bir ifadeler listesi ile son bulan bir dallanmış ağaç oluşturulur.

6) Kelime İlişkilendirme Testi

Bu test öğrencinin zihinsel yapısını ve bu yapıdaki kavramlar arasındaki bağlantıları görmemizi sağlayan, kavramlar arasındaki ilişkilerin yeterli olup olmadığını veya anlamlı olup olmadığını belirleyebilmemize yardımcı olan bir yöntemdir. Kelime ilişkilendirme testinin uygulanması aşamasında belli bir süre içerisinde herhangi bir konu ile ilgili verilen anahtar bir kavramın çağrıştırdığı kelimelerin cevap olarak sunulması beklenir. Yani öğrencilerin ilgili anahtar kavramla ilgili akıllarına gelen tüm sözcükleri belirlenen süre dâhilinde yazmaları istenir. Bu şekilde kavramlara ilişkin öğrencilerin zihinlerinde oluşan yapının anlamlı olup olmadığı ve kavramlar arasındaki anlamsal yakınlık ortaya konulmaya çalışılır. Bu yöntem de hem öğretim hem de değerlendirme süreçlerinde kullanılabilir.

7) Proje

Performans görevlerine kıyasla daha geniş kapsamlı ve daha uzun erimli olmasının yanı sıra daha üst düzey zihinsel özelliklerin kullanılmasını gerektiren projeler, değerlendirme sürecinde kullanılan bir yöntemdir. Proje çalışmaları, öğrenciler tarafından bireysel ya da grup olarak gerçekleştirilebilir. Proje konusu öğrenci tarafından veya öğretmenin hazırlamış olduğu bir konu listesinden seçme yoluyla belirlenebilir. Öğrenciden projenin amacını, takip edeceği yolları, kullanacağı malzemeleri ve karşılaşması muhtemel durumları önceden planlaması beklenir. Geçerli ve güvenilir değerlendirmeler yapılabilmesi amacıyla öğretmenler tarafından dereceli puanlama anahtarları önceden geliştirilmeli ve öğrenciler projeye başlamadan öğrencilerle paylaşılmalıdır. Dereceli puanlama anahtarı, öğrencilerin ürünlerinin nasıl değerlendirileceği ve nelere dikkat etmeleri gerektiği konusunda öğrencilere kılavuzluk etmektedir.

8) Poster

Bir konu ile ilgili olarak bireyin öğrendiklerinin çizimini yansıttığı bir görsel oluşturma çalışmasıdır. Öğrencilerin poster çalışmalarının değerlendirilmesinde dereceli puanlama anahtarları kullanılabilir. Posterler, bir projenin veya sistemin proje veya sistem hakkında bilgisi olmayan okuyuculara temel yönleriyle tanıtılmasını içine almaktadır.

9) Öz Değerlendirme

Öğrencilerin kendi öğrenme süreçlerini, başarı düzeylerini ve öğrenme sonuçlarını değerlendirmelerine dayanan bir yöntemdir. Bu yöntemde öğrenciler değerlendirme süreçlerine aktif olarak katılarak neleri öğrendiklerini ya da hangi konularda problemlerinin olduğunu belirlemiş, gelişimlerine paralel olarak kendi öğrenme süreçlerinde sorumluluk üstlenmiş olurlar. Öz değerlendirme kapsamında öğretmenler tarafından dereceli puanlama anahtarları, kontrol listeleri veya açık uçlu sorular kullanılabilir.

10) Akran ve / veya Grup Değerlendirmesi

Öğrencilerin sınıf arkadaşlarının hazırladığı ödevleri, araştırmaları, projeleri, raporları ve çalışmalarını değerlendirmelerini içine alan akran değerlendirme öğrencilerin değerlendirme sürecine aktif bir şekilde katılmalarına olanak sağlar. Öğrenciler, akranlarının çalışmalarını değerlendirirken kendi eleştirel düşünme becerileri de gelişir. Öz değerlendirmede olduğu gibi akran değerlendirme kapsamında da dereceli puanlama anahtarları, kontrol listeleri ve açık uçlu sorular kullanılabilir.

Bir grup öğrenci tarafından iş birliği içinde gerçekleştirilen bir çalışmada grubun ne kadar başarılı olduğu, grup başarısında grup üyelerinin katkılarının belirlendiği bir yöntem olan grup değerlendirme, öz değerlendirme ve akran değerlendirme gibi öğrencilerin değerlendirme sürecine katılmalarına fırsat sağlar. Grup değerlendirme kapsamında da öz değerlendirme ve akran değerlendirmede olduğu gibi dereceli puanlama anahtarları, kontrol listeleri ve açık uçlu sorular kullanılabilir.

1.3.3. Puanlama Araçları

Alternatif ölçme değerlendirme yöntemlerinden performans görevi, portfolyo, proje ve posterlerin değerlendirilmesinde kullanılan puanlama araçlarına ilişkin açıklamalara yer verilmiştir (Aksu, 2013; MEB, 2020).

1) Kontrol Listesi

Kontrol listesi, bir ölçme aracı olarak kullanılabilirdiği gibi bir öğretim aracı olarak da kullanılabilir. Öğrencinin bir davranışı öğrenmesi ya da bunun değerlendirilmesi evresinde neleri, hangi sıra ile ve nasıl yapacağı izlemek amacıyla kullanılır.

Öğrenciden beklenen performansın en önemli gözlemlenebilir yanlarını içerir. Kontrol listeleri daha çok süreci ölçer ve kurallara uyulup uyulmadığını, belirli işlem yollarının izlenilip izlenilmediğini, bir davranışın gösterilip gösterilmediğini belirlemede önemlidir.

Kontrol listelerinde, değerlendirilmek istenen özellikler “var / yok”, “evet / hayır” gibi kelimelerle veya bu kelimelerin yer aldığı sütunların “x” gibi sembollerle işaretlenmesi yoluyla belirtilir.

2) Dereceleme Ölçeği

Öğrenci çalışmasında gösterilen belirli kavramların, becerilerin, işlemlerin ya da tutumların ne oranda kazanıldığını tespit etmek için kullanılan araçlardır.

Dereceleme ölçekleri öğrencinin performansına not vermek amacıyla da kullanılabilir. Ancak performans hakkında ayrıntılı bilgi sağlamamaktadırlar bu nedenle performansa dayalı değerlendirme yapabilmek için performans görevlerinin analitik dereceli puanlama anahtarı kullanılarak değerlendirilmesi tavsiye edilmektedir.

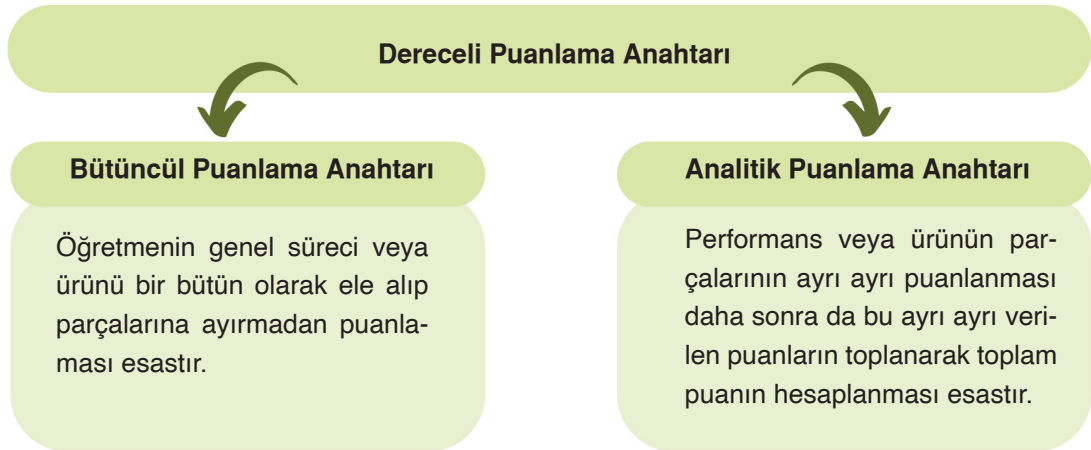
Dereceleme ölçeğinin hazırlanmasına görevin içeriğini de dikkate almak kaydıyla beklenen performansta belirtilen hususlar ele alınarak ölçütlerin hazırlanması ile işe başlanmalıdır.

Hatırlatma

Performans dereceleri belirlenirken rakam değerleri (4-3-2-1) kullanılabileceği gibi performans tanımlayıcıları da (mükemmel, iyi, orta, geliştirilmesi gerekli) kullanılabilir.

3) Dereceli Puanlama Anahtarı (Rubrik)

Dereceli puanlama anahtarı; öğrencinin bir kavram, durum veya olaya ilişkin bilgisini ifade etmesi veya bir ödevi yapmasıyla ilişkili olarak öğrencinin yeterlik düzeyini belirlemeye yönelik bir puanlama sistemidir. Dereceli puanlama anahtarı aracılığıyla öğrencilere güçlü ve zayıf yönleri hakkında geri bildirim verilir. Dereceli puanlama anahtarlarında performansın gerçekleşebileceği farklı nitelik düzeyleri belirtilmekte ve tanımlanan her performans düzeyi için belirlenen puan verilmektedir. Öğretmenler dereceli puanlama anahtarlarından elde ettikleri sonuçları ayrıntılı olarak inceledikleri, öğrenci başarısının yüksek ya da düşük olma nedenlerini sorguladıkları zaman öğrenme-öğretme sürecini uygun şekilde düzenlemiş olurlar. Dereceli puanlama anahtarı; bütüncül puanlama anahtarı ve analitik puanlama anahtarı olarak ikiye ayrılır.

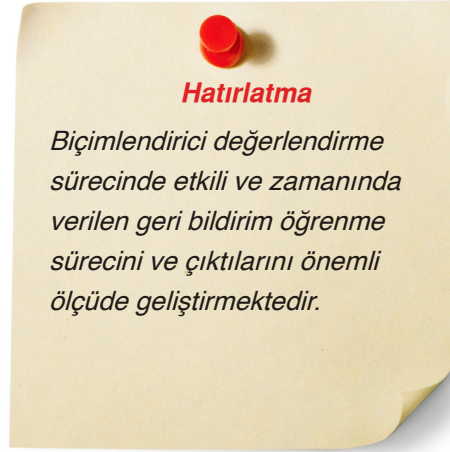

1.4. Sınıf İçi Değerlendirmede Geri Bildirim

Biçimlendirici değerlendirme kapsamında öğrencilere verilen geri bildirim, öğrencilerin mevcut bilgi ve becerileri ile o zamana kadar edinmiş olması gereken bilgi ve beceriler arasındaki farkı anlamalarına yardımcı olur. Öğrencilere sunulan en yararlı geri bildirim, öğrencilere hataları ve eksikleriyle ilgili sunulan bilgiye ek olarak öğrenme eksikliklerini kapatabilmeleri ve performanslarını geliştirmeleri için neler yapabileceklerine ilişkin yönlendirmeleri içine alır. Biçimlendirici değerlendirme kapsamında sunulan geri bildirim, bütün öğrencilerin başarabileceğine ilişkin beklenti ve inancı destekler (Boston, 2002; MEB, 2020; Popham, 2017). **Geri bildirim genel olarak öğretmenler tarafından sunulurken öğrenciler de biçimlendirici değerlendirme kapsamında öz ve akran değerlendirme aracılığıyla önemli bir rol oynarlar.**

Sınıf içi değerlendirme kapsamında öğrencilere geri bildirim verilirken aşağıdaki hususlara dikkat edilmesi gerekmektedir (MEB, 2020):

- Biçimlendirici değerlendirme etkinliklerinde öğrenci ve/veya veliye ölçme araçlarının kanıt gösterilerek geri bildirim verilmesi daha etkili olacaktır.
- Geri bildirimlerin sözlü ve yazı olmasının yanında söz ötesi denilen jest, mimik ve beden diliyle de olabileceği unutulmamalıdır.
- Öğrencilere sağlanacak az destek / yarım destek veya yönlendirme hiç destek sağlamamakla aynıdır. O nedenle geri bildirimlerin öğrencilerin gelişimine yönelik açık ve net yönlendirme yapması gerekir.
- Eğitim sürecinin önemli bir parçası olan velilerle daha etkin bir iletişim kurulmalıdır, öğrencilerin çalışmalarına verilen yazılı geri bildirimler velilere kontrol amaçlı gönderilebilir.
- Ayrıca iletişimin hızlı, etkili ve masrafsız olması için sınıf bazında veliler için farklı iletişim kanalları yoluyla gruplar oluşturulabilir. Bu gruplar üzerinden yapılacak paylaşımlar ile bilgilendirmeler ve geri bildirimler anında sunulabilmelidir. Ancak öğrencilerin bireysel gelişimiyle ilgili durumlar genel gruplarda tartışılmamalıdır.

İngiltere Değerlendirme Reform Grubu (2002) tarafından derlenen öğretmenlerin geri bildirim vermede kullanmaları önerilen ana ilkeler aşağıda belirtilmiştir (MEB, 2020):

- Geri bildirim her bir öğrenci için belirlenen öğrenme çıktılarına odaklanmalı ve akranlarla karşılaştırma içermemelidir.
- Sözlü ve sözsüz dil, öğrencilere sahip olduğu becerileri hakkında güçlü bir mesaj vermelidir.
- Geri bildirim, başarı ve gelişime odaklanmalı; düzeltme ya da doğrulama eksenli olmamalıdır.
- Geri bildirimler beklenen seviye ile öğrencinin durumu arasındaki açığı kapatacak önerileri içermelidir.
- Öğrencilere kendi çalışmalarını geliştirme / iyileştirme şansı verilmelidir.
- Öğrenciler kendilerini ve akranlarını değerlendirme becerilerinin geliştirilmesi için eğitilmelidir.
- Geri bildirim sık sık ve zamanında (hemen) verilmelidir.
- Öğrencinin mevcut akademik durumunu tanımlamalı ve yargı ifadesi içermemelidir.
- Öğrencilerin kişilik özelliklerine değil öğrenme ortamında geliştirdikleri özelliklerine odaklanmalıdır.

ÇALIŞMANIN AMACI

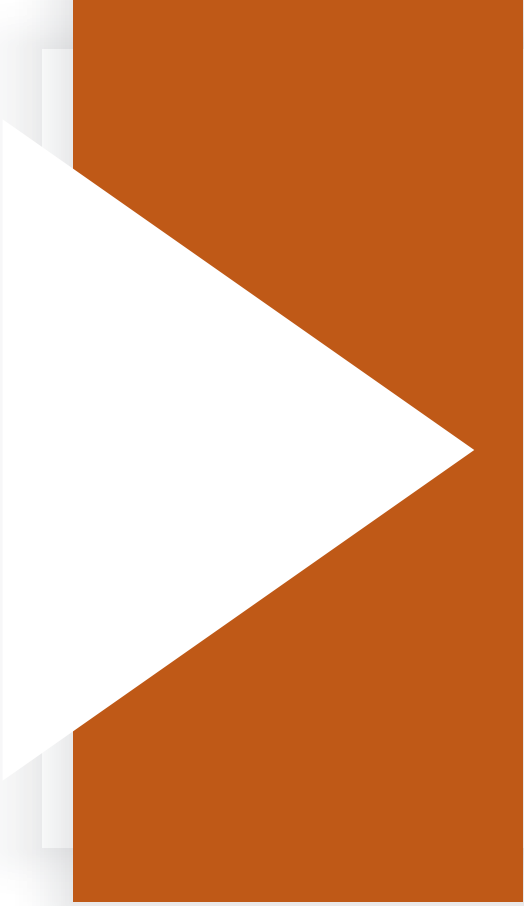
2. ÇALIŞMANIN AMACI

Bu çalışmanın genel amacı, öğretmenlerin sınıf içi değerlendirme yeterliklerini geliştirmektir. Bu genel amaca bağlı olarak aşağıdaki alt amaçların gerçekleştirilmesi hedeflenmektedir:

- Biçimlendirici değerlendirmeye olanak sağlayan alternatif ölçme değerlendirme yöntemlerinin kullanımı konusunda öğretmen yeterliklerinin geliştirilmesi,
- Kullanılan alternatif ölçme değerlendirme yöntemlerinden performans görevi, portfolyo, proje ve posterin puanlanmasında kullanılan kontrol listesi, dereceleme ölçeği gibi puanlama araçlarının geliştirilmesi ve kullanımı konusunda öğretmen kapasitesinin güçlendirilmesi,
- Etkin bir geri bildirim süreci işletme ve *öğrenmenin değerlendirilmesinden ziyade öğrenme için değerlendirme*nin ön plana çıkarılması amaçlanmaktadır.

Bu amaçlar doğrultusunda tarih dersinin 9-12. sınıf öğretim programından 10. sınıflardan farklı bilişsel düzeylerde 5 kazanım seçilmiş ve bu kazanımlara yönelik biçimlendirici değerlendirmeyi destekleyecek şekilde ağırlıklı olarak alternatif ölçme ve puanlama araçları geliştirilmiştir. Seçilen kazanımlara yönelik tek bir ölçme aracı geliştirilmemiş, bunun yerine kazanıma uygun olabilecek çeşitli ölçme araçları geliştirilmiştir. Seçilen kazanımlar için geliştirilen ölçme araçlarının öğretmenlerimiz tarafından örnek alınarak burada yer almayan kazanımlara uyarlanması ve ilgili kazanımların bilişsel düzeyleri dikkate alınarak ölçme aracı geliştirmede öğretmenlerimize rehberlik edeceği düşünülmektedir.

Ölçme araçları, öğrencilerde kazanıma ait genel beceriler ile derse özgü becerilerin hem geliştirilmesine hem de ölçülmesine olanak sağlayacak şekilde oluşturulmuştur. Örneğin bir performans görevinde içeriğine bağlı olacak şekilde bilgi okuryazarlığı, iletişim, iş birliği, yaratıcı düşünme ve inovasyon, problem çözme ve eleştirel düşünme gibi kazanıma ait genel beceriler ile bilimsel süreç becerileri ve akıl yürütme gibi derse özgü becerilerin ölçülmesi ve geliştirilmesi amaçlanmıştır.

SINIF İÇİ DEĞERLENDİRME ÖRNEKLERİNİN YAPISI

3. SINIF İÇİ DEĞERLENDİRME ÖRNEKLERİNİN YAPISI

Hazırlanan rehber kitaplarda sınıf içi değerlendirme örnekleri iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm, öğretmen sayfasıdır ve sınıf içi değerlendirme örneğinin nasıl kullanılması ile puanlanması gerektiği konularında öğretmene rehberlik etmektedir. İkinci bölüm ise öğrenci sayfasıdır ve öğrencilere verilmek üzere hazırlanmış sınıf içi değerlendirme örneğini içermektedir. Bu sınıf içi değerlendirme örnekleri, örneğin yönergesi ve değerlendirilmesinde kullanılacak puanlama araçlarından oluşmaktadır.

I. BÖLÜM - ÖĞRETMEN SAYFASI

Bu görselin bulunduğu sayfalar ölçme aracıyla ilgili öğretmene bilgi vermektedir.

SINIF İÇİ DEĞERLENDİRME ÖRNEĞİ 3

Kazanımın bilişsel düzeyi Bloom Taksonomisi esas alınarak belirlenmiştir. Bazı örneklerde bilişsel düzey belirlemede kazanımın açıklaması esas alınmıştır.

Önerilen süre tahmini olarak verilmiştir. Öğrencilerin düzeyine ve sınıf ortamına göre bu süre öğretmen tarafından azaltılabilir veya artırılabilir.

Kazanımı ölçmek için kullanılan ölçme aracını göstermektedir.

Bu bölümde kullanılan ölçme aracında değerlendirimin nasıl yapılması gerektiği gösterilmektedir.

Bu bölümde öğrencilere verilebilecek geri bildirim örnekleri gösterilmektedir. Öğrencilerin performanslarına bağlı olarak öğrenci bazı farklı geri bildirimler verilebilir.

DERS	TARİH
SINIF	10
ÜNİTE	Yerleşme ve Devletleşme Sürecindeki Selçuklu Türkiyesi
KONU	Anadolu'nun İlk Fatihleri
KAZANIM	10.1.3. Anadolu'daki ilk Türk siyasi teşekküllerinin birbirleriyle ve çevre devletlerle olan ilişkilerini uzlaşma ve çatışma bağlamında değerlendirir.
KAZANIMIN BİLİŞSEL DÜZEYİ	Değerlendirme
ÖNERİLEN SÜRE	10 Dakika
ÖLÇME ARACI	Tanılayıcı Dallenmiş Ağaç
ÖĞRENCİDEN BEKLENEN	Öğrencinin, "Anadolu'nun İlk Fatihleri" ile ilgili verilen önermelerden doğru seçimleri yapması beklenir.
DEĞERLENDİRME	Çıkışlara ulaşana kadar her bir doğru seçime 1 puan verilecektir. Öğrencinin 3 tam puan alabilmesi için 2. çıkışa ulaşması gerekmektedir. Örnek 1: 2. çıkışa ulaşan bir öğrenci, 1. önerme için (D)'yi seçerek doğru seçim yapmış ve 2. önermeye ulaşmıştır. 2. önerme için (D)'yi seçerek doğru seçim yapmış ve 4. önermeye ulaşmıştır. 4. önerme için (Y)'yi seçerek doğru seçim yapmıştır. Bu durumda öğrenci 3 doğru seçim yapmış ve 3 puan almıştır. Örnek 2: 4. çıkışa ulaşan bir öğrenci, 1. önerme için (D)'yi seçerek doğru seçim yapmış ve 2. önermeye ulaşmıştır. 2. önerme için (Y)'yi seçerek yanlış seçim yapmış ve 5. önermeye ulaşmıştır. 5. önerme için (Y)'yi seçerek yanlış seçim yapmıştır. Bu durumda öğrenci 1 doğru, 2 yanlış seçim yapmış ve 1 puan almıştır.
GERİ BİLDİRİM	Yanlış çıkışa ulaşan öğrencilerin "Anadolu'nun İlk Fatihleri" konusunu tekrar çalışmaları önerilir. Sınıfın çoğunluğunun ulaştığı çıkışlar göz önünde bulundurularak sınıfın genelinde meydana gelen eksik veya yanlış öğrenmeler ve kavram yanlışları ortaya konularak bunların giderilmesine yönelik çalışmaların yapılması önerilir.

II. BÖLÜM - ÖĞRENCİ SAYFASI

Bu görselin bulunduğu sayfalar ölçme aracının uygulanacağı öğrenci sayısı kadar çoğaltılarak öğrencilere verilecektir.

SINIF İÇİ DEĞERLENDİRME ÖRNEĞİ 3

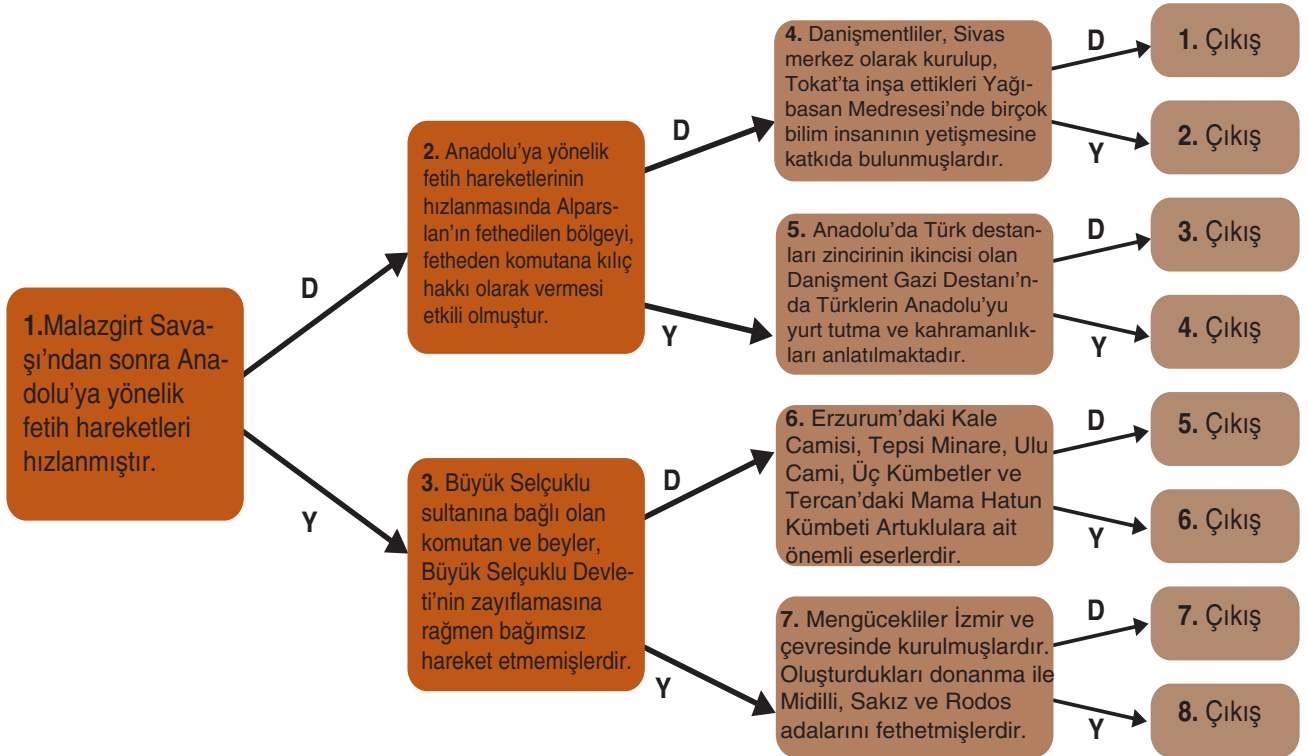

TANILAYICI DALLANMIŞ AĞAÇ ANADOLU'NUN İLK FATİHLERİ

Aşağıda “Anadolu’nun İlk Fatihleri” ile ilgili Doğru (D) / Yanlış (Y) önermeleri içeren tanılayıcı dallanmış ağaç verilmiştir. Verilen önermenin doğru olduğunu düşünüyorsanız (D) seçeneğini, yanlış olduğunu düşünüyorsanız (Y) seçeneğini seçmeniz gerekmektedir. İlk önermeden başlayarak yapacağınız Doğru (D) / Yanlış (Y) seçimleriyle, sekiz farklı çıkış noktasından birine ulaşabileceksiniz.

Çıkışlara ulaşana kadar her bir uygun seçime (Doğru (D) veya Yanlış (Y)) 1 puan verilecektir.

Alabileceğiniz en yüksek puan 3’tür.

10.

SINIF

Seçilen Kazanımlar ve Geliştirilen Ölçme Araçları

KAZANIM	ÖLÇME ARACI	SAYFA NUMARASI
10.1.3. Anadolu'daki ilk Türk siyasi teşekküllerinin bir-birleriyle ve çevre devletlerle olan ilişkilerini uzlaşma ve çatışma bağlamında değerlendirir.	Açık Uçlu Soru	26
	Kavram Haritası	30
	Tanılayıcı Dallanmış Ağaç	32
10.3.3. Yeniçeri Ocağının ve devşirme sisteminin Osmanlı devletleşme sürecine etkisini analiz eder.	Kelime İlişkilendirme Testi	34
	Performans Görevi	36
	Tanılayıcı Dallanmış Ağaç	39
10.4.2. Osmanlı devlet idaresinin ilmiye, kalemiye ve seyfiye sınıflarının birlikteliğine dayalı yapısını analiz eder.	Kavram Haritası	41
	Performans Görevi	43
	Yapılandırılmış Grid	47
10.5.4. 1520-1595 yılları arasındaki süreçte meydana gelen başlıca siyasi gelişmeleri tarih şeridi ve haritalar üzerinde gösterir.	Kavram Haritası	49
	Performans Görevi	51
	Yapılandırılmış Grid	56
10.7.3. Osmanlı ekonomik sistemi içerisinde tarımsal üretimin önemini fark eder.	Kavram Haritası	58
	Proje	61
	Yapılandırılmış Grid	67

SINIF İÇİ DEĞERLENDİRME ÖRNEKLERİ

SINIF İÇİ DEĞERLENDİRME ÖRNEĞİ 1

DERS	TARİH
SINIF	10
ÜNİTE	Yerleşme ve Devletleşme Sürecindeki Selçuklu Türkiye
KONU	Anadolu'nun İlk Fatihleri
KAZANIM	10.1.3. Anadolu'daki ilk Türk siyasi teşekküllerinin birbirleriyle ve çevre devletlerle olan ilişkilerini uzlaşma ve çatışma bağlamında değerlendirir.
KAZANIMIN BİLİŞSEL DÜZEYİ	Değerlendirme
ÖNERİLEN SÜRE	30 Dakika
ÖLÇME ARACI	Açık Uçlu Soru
ÖĞRENCİDEN BEKLENEN	Öğrencinin "Anadolu'nun Fethi" ile ilgili metni okuyarak sorulara doğru cevap vermesi, Anadolu'nun Türkleşmesini analiz etmesi beklenir.
DEĞERLENDİRME	1. Soru: Doğru verilen her cevap 1 puandır. Bu sorudan alınabilecek en yüksek puan 1'dir. Malazgirt Savaşı'ndan önce yapılan seferler istila amacı güderken, sonraki seferler yurt tutmak amacıyla yapılmıştır. 2. Soru: Doğru verilen her cevap 1 puandır. Bu sorudan alınabilecek en yüksek puan; 5 x 1 puan = 5'tir. Danışmentiler: Sivas merkez olmak üzere Tokat, Malatya, Kayseri ve Amasya çevresinde Saltuklular: Erzurum ve çevresinde Mengücekliler: Erzincan ve çevresinde Artuklular: Mardin merkez olmak üzere Hasankeyf, Harput'ta Çaka Beyliği: İzmir ve çevresinde 3. Soru: Doğru verilen her cevap 1 puandır. Bu sorudan alınabilecek en yüksek puan; 4 x 1 puan = 4'tür. Danışmentliler: Yağıbasan Medresesi, Battalname, Danışmentname Mengücekliler: Turan Melek Darüşşifası, Divriği Ulu Cami Artuklular: Malabadi Köprüsü Saltuklular: Erzurum Ulu Cami, Üç Kümbetler 4. Soru: Doğru verilen her cevap 1 puandır. Bu sorudan alınabilecek en yüksek puan 1'dir. İzmir ve çevresinde kurulan Çaka Beyliği ile Türk denizciliği başlamıştır.

SINIF İÇİ DEĞERLENDİRME ÖRNEĞİ 1

DEĞERLENDİRME	5. Soru: Doğru verilen her cevap 1 puandır. Bu sorudan alınabilecek en yüksek puan 1'dir. Türk beylikleri ve Türkiye Selçuklu Devleti aralarında siyasi ve askeri rekabet olmasına rağmen Haçlı Seferleri başladığında bu rekabet bir kenara bırakılarak tüm beylikler ve Türkiye Selçuklu Devleti birlikte Haçlılara karşı mücadele etmiştir. 6. Soru: Doğru verilen her cevap 1 puandır. Bu sorudan alınabilecek en yüksek puan 1'dir. Anadolu'da kurulan ilk Türk beylikleri döneminde Kayseri, Malatya ve Sivas önemli eğitim ve bilim merkezleri hâline gelmiştir. Buralarda çok sayıda medrese açılmıştır. Anadolu'daki en eski medreselerden olan Yağlıbasan Medresesi Danişmentlilere aittir. İlim ve fen alanında çalışma yapan kişilere değer verilmiş ve çalışmaları desteklenmiştir. Artuklularda yetişen El Cezeri gibi bilim adamları bu dönemde çok önemli çalışmalar yapmışlardır. Tüm sorulardan alınabilecek toplam puan 13'tür.
GERİ BİLDİRİM	Değerlendirme sonuçları dikkate alınarak “<i>Anadolu'nun İlk Fatihleri</i>” konusu ile ilgili öğrencinin öğrenme eksiklerini gidermeye yönelik çalışmalar yapılması önerilir.

SINIF İÇİ DEĞERLENDİRME ÖRNEĞİ 1

AÇIK UÇLU SORU

ANADOLU’NUN FETHİ

Aşağıdaki “*Anadolu’nun Fethi*” adlı metne göre soruları cevaplayınız.

Her soruya verdiğiniz doğru cevap 1 puan olarak değerlendirilecektir. Alabileceğiniz en yüksek puan 13’tür.

Malazgirt Zaferi, Türk ve dünya tarihin dönüm noktalarından birisini oluşturan önemli bir olaydır. Bu zafer sonunda, Bizans’ın bütün maddi imkanları kullanılarak hazırlanmış büyük ordu, darmadağın edildiğinden zaferi izleyen yıllarda, Türk akıncı kuvvetleri kendilerine karşı belirli hiçbir direnişle karşılaşmadan Anadolu içlerine akarak kısa zamanda, Adalar Denizi ve Marmara kıyılarına kadar kolayca ilerlemişlerdir. Artık bir millet halinde, sel gibi akmakta olan Türkler, bu kez bir istila amacıyla değil, fethettikleri bölge ve yörelerde yerleşmeye başlamışlardır. Esasen zaferden sonra, Yukarı-Fırat’ta Erzurum merkez olmak üzere Saltuklular, Aşağı-Fırat’ta Erzincan bölgesinde Mengücekler, Sivas başkent olmak üzere Orta Anadolu’da Danişmentliler, Hasankeyf, Harput, Mardin bölgesinde Artuklular, İzmir ve çevresinde Çaka Beyliği adlarında ilk Türk Beylikleri kurulmuştur. Bu beylikler, Anadolu’nun Türk yurdu haline gelmesinde önemli rol oynamışlardır.

Danişment Gazi tarafından kurulan Danişmentliler, kısa sürede Orta Anadolu bölgesini ele geçirmişlerdir. Özellikle Malatya için Türkiye Selçukluları ile sık sık mücadele etmişlerdir. Ancak Haçlı Seferlerinin başlamasından sonra bu mücadele yerini Haçlılara karşı ittifaka bırakmıştır. Haçlılarla yapılan mücadele “Danişmentname” adlı destanda anlatılmaktadır. Bu destan Anadolu’da Battalname’den sonra ikinci destan olması açısından da önemlidir. Anadolu’nun ilk medresesi olan Yağıbasan Medresesi ise Danişmentlerin eğitime verdikleri değeri göstermektedir.

Sultan Alp Arslan’ın komutanlarından Mengücek Ahmet Gazi tarafından Erzincan, Kemah, Divriği bölgesinde Mengücekler Beyliği kurulmuştur. Mengücekler döneminde yaptırılan Turan Melek Darüşşifa ile Divriği Ulu Cami 1985 yılında UNESCO Dünya Miras Listesi’ne alınmıştır.

Mardin merkezli kurulan Artuklular 1231 yılına kadar Mardin, Hasankeyf ve Harput olmak üzere Türk devlet geleneğine uygun olarak üç kol halinde yaşamışlardır. Hasankeyf kolu, Artuk Bey’in oğlu Sökmen Bey tarafından kurulmuştur. Başkenti Hasankeyf, daha sonra da Diyarbakır olarak belirlenmiştir. 1231 yılında Eyyubiler tarafından yıkılmışlardır. Harput kolunun kurucusu Mardin Artuklularından Melik İmameddin Ebubekir’dir. 1224 yılında I. Alaaddin Keykubad, Harput’u alarak bu kola son vermiştir. Mardin kolunun kurucusu İlgazi Bey’dir. Sırasıyla Türkiye Selçuklu, Eyyubi ve Moğol hakimiyetine girmişler, 1409 yılında Karakoyunlular tarafından yıkılmışlardır. Diyebiliriz ki I. Beylikler Dönemi’nde kurulan tüm beylikler içerisinde sadece Mardin Artukluları, Osmanlı Devleti ile çağdaş olmuştur. Farklı din ve ırkların bir arada bulunduğu bölgede hakimiyet kurmalarına rağmen halkın devlete bağlılığını sağlamayı başarmışlardır. Özellikle Diyarbakır ve Mardin’de bilim gelişmiştir. Sibernetiğin kurucularından kabul edilen El Cezeri su gücüyle çalışan mekanik araçlar yapmayı başarmıştır. Artuklulara ait olan Diyarbakır’daki Malabadi Köprüsü, Artukluların mimaride ne kadar ileri gittiklerini göstermesi açısından değerli bir eserdir.

Erzurum merkez olmak üzere Kuzey Anadolu’da kurulan Saltuklular, Anadolu’da kurulan ilk beyliktir. Ermeni ve Gürcülerle mücadele ederek onların gücünü kırmıştır. Bu sayede sonradan gelen Türkler, Anadolu’ya rahatça yerleşmişlerdir. Danişmentlilerle ittifak kurarak Haçlılara karşı mücadele etmişlerdir. Erzurum Ulu Cami ve Üç Kümbetler Saltuklardan günümüze kalan eserlerdir.

Çaka Bey, İzmir ve çevresinde beylik kurmuştur. Tüm Türk tarihi içerisinde ilk defa donanmaya sahip olan denizci beyliktir. Bu beyliğin kuruluş tarihi Türk Deniz Kuvvetlerinin kuruluş tarihi olarak kabul edilmektedir.

SINIF İÇİ DEĞERLENDİRME ÖRNEĞİ 1

1. Malazgirt Savaşı öncesi ve sonrasında Anadolu'ya yapılan akınlar arasında fark nedir?

.....

.....

.....

.....

2. Malazgirt Savaşı'ndan sonra kurulan beyliklerin isimlerini ve kuruldukları yerleri yazınız.

.....

.....

.....

.....

3. İlk beyliklerden günümüze kadar gelen mimari ve edebi eserler nelerdir?

.....

.....

.....

.....

4. Türk tarihi açısından Çaka Beyliği'nin önemi nedir? Kısaca açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

5. Beyliklerin, Haçlı Seferlerine karşı geliştirdikleri tutumu değerlendiriniz.

.....

.....

.....

.....

6. Anadolu'da kurulan ilk Türk beyliklerinin eğitim ve bilime verdikleri önemi açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

SINIF İÇİ DEĞERLENDİRME ÖRNEĞİ 2

DERS	TARİH
SINIF	10
ÜNİTE	Yerleşme ve Devletleşme Sürecindeki Selçuklu Türkiye
KONU	Anadolu'nun İlk Fatihleri
KAZANIM	10.1.3. Anadolu'daki ilk Türk siyasi teşekküllerinin birbirleriyle ve çevre devletlerle olan ilişkilerini uzlaşma ve çatışma bağlamında değerlendirir.
KAZANIMIN BİLİŞSEL DÜZEYİ	Değerlendirme
ÖNERİLEN SÜRE	10 Dakika
ÖLÇME ARACI	Kavram Haritası
ÖĞRENCİDEN BEKLENEN	Öğrencilerden "Anadolu'nun ilk Fatihleri" ile ilgili kavramları doğru yerleştirerek bağlantı ifadeleri ile birlikte anlamlı cümle oluşturup kavram haritasını tamamlamaları istenir.
DEĞERLENDİRME	Doğru yerleştirilen her kavram 1 puan olarak değerlendirilecektir. Kavram haritasında: 10 kavram olduğundan $10 \cdot 1 \text{ puan} = 10 \text{ puan}$ Öğrencinin alabileceği en yüksek puan 10'dur.
GERİ BİLDİRİM	Kavramları yanlış yerleştiren öğrencilerin "Anadolu'nun İlk Fatihleri" konusunu tekrar çalışmaları önerilir. Sınıfın çoğunluğunda kavramlar yanlış yerleştirilmiş ise öğretmenin "Anadolu'nun ilk Fatihleri" konusunu tekrar etmesi, yanlış öğrenmeleri düzeltmesi ve kavram yanlışlarını gidermesi önerilir.

SINIF İÇİ DEĞERLENDİRME ÖRNEĞİ 2

KAVRAM HARİTASI

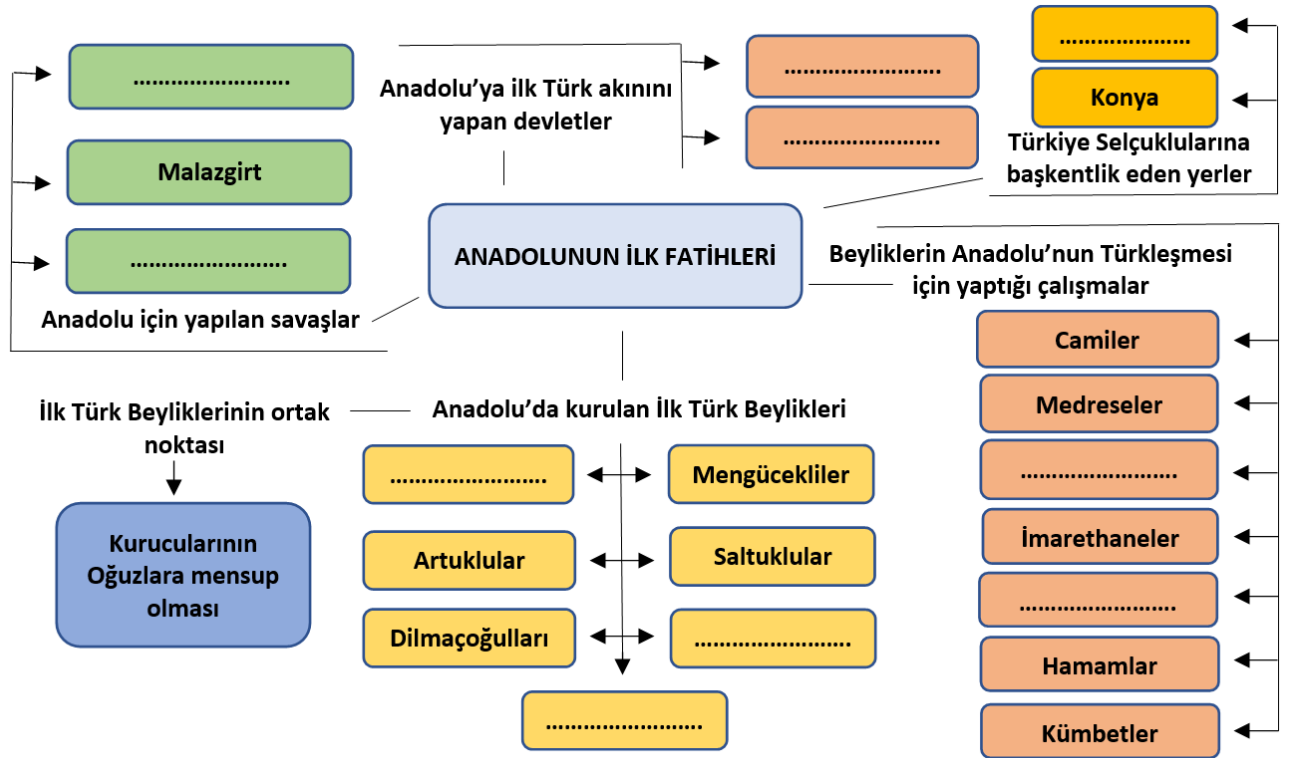
ANADOLU'NUN İLK FATİHLERİ

Aşağıda “Anadolu’nun İlk Fatihleri” ile ilgili kavramlar ve kavram haritası iskeleti verilmiştir.

Kavram haritasındaki boşluklara, aşağıda verilen kavramları anlamlı bir cümle oluşturacak şekilde yerleştiriniz.

Doğru yerleştirdiğiniz her kavram 1 puan olarak değerlendirilecektir. Alabileceğiniz en yüksek puan 10’dur.

Anadolu’nun İlk Fatihleri ile İlgili Kavramlar	
Ahlatşahlar	Kervansaraylar
Avrupa Hunları	Miryakefalon
Çaka Beyliği	Pasinler
Danışmentliler	Sabarlar
İznik	Zaviyeler

SINIF İÇİ DEĞERLENDİRME ÖRNEĞİ 3

DERS	TARİH
SINIF	10
ÜNİTE	Yerleşme ve Devletleşme Sürecindeki Selçuklu Türkiye
KONU	Anadolu'nun İlk Fatihleri
KAZANIM	10.1.3. Anadolu'daki ilk Türk siyasi teşekküllerinin birbirleriyle ve çevre devletlerle olan ilişkilerini uzlaşma ve çatışma bağlamında değerlendirir.
KAZANIMIN BİLİŞSEL DÜZEYİ	Değerlendirme
ÖNERİLEN SÜRE	10 Dakika
ÖLÇME ARACI	Tanılayıcı Dallanmış Ağaç
ÖĞRENCİDEN BEKLENEN	Öğrencinin, “Anadolu'nun İlk Fatihleri” ile ilgili verilen önermelerden doğru seçimleri yapması beklenir.
DEĞERLENDİRME	Çıkışlara ulaşana kadar her bir doğru seçime 1 puan verilecektir. Öğrencinin 3 tam puan alabilmesi için 2. çıkışa ulaşması gerekmektedir. Örnek 1: 2. çıkışa ulaşan bir öğrenci, 1. önerme için (D)'yi seçerek doğru seçim yapmış ve 2. önermeye ulaşmıştır. 2. önerme için (D)'yi seçerek doğru seçim yapmış ve 4. önermeye ulaşmıştır. 4. önerme için (Y)'yi seçerek doğru seçim yapmıştır. Bu durumda öğrenci 3 doğru seçim yapmış ve 3 puan almıştır. Örnek 2: 4. çıkışa ulaşan bir öğrenci, 1. önerme için (D)'yi seçerek doğru seçim yapmış ve 2. önermeye ulaşmıştır. 2. önerme için (Y)'yi seçerek yanlış seçim yapmış ve 5. önermeye ulaşmıştır. 5. önerme için (Y)'yi seçerek yanlış seçim yapmıştır. Bu durumda öğrenci 1 doğru, 2 yanlış seçim yapmış ve 1 puan almıştır.
GERİ BİLDİRİM	Yanlış çıkışa ulaşan öğrencilerin “Anadolu'nun İlk Fatihleri” konusunu tekrar çalışmaları önerilir. Sınıfın çoğunluğunun ulaştığı çıkışlar göz önünde bulundurularak sınıfın genelinde meydana gelen eksik veya yanlış öğrenmeler ve kavram yanlışları ortaya konularak bunların giderilmesine yönelik çalışmaların yapılması önerilir.

SINIF İÇİ DEĞERLENDİRME ÖRNEĞİ 3

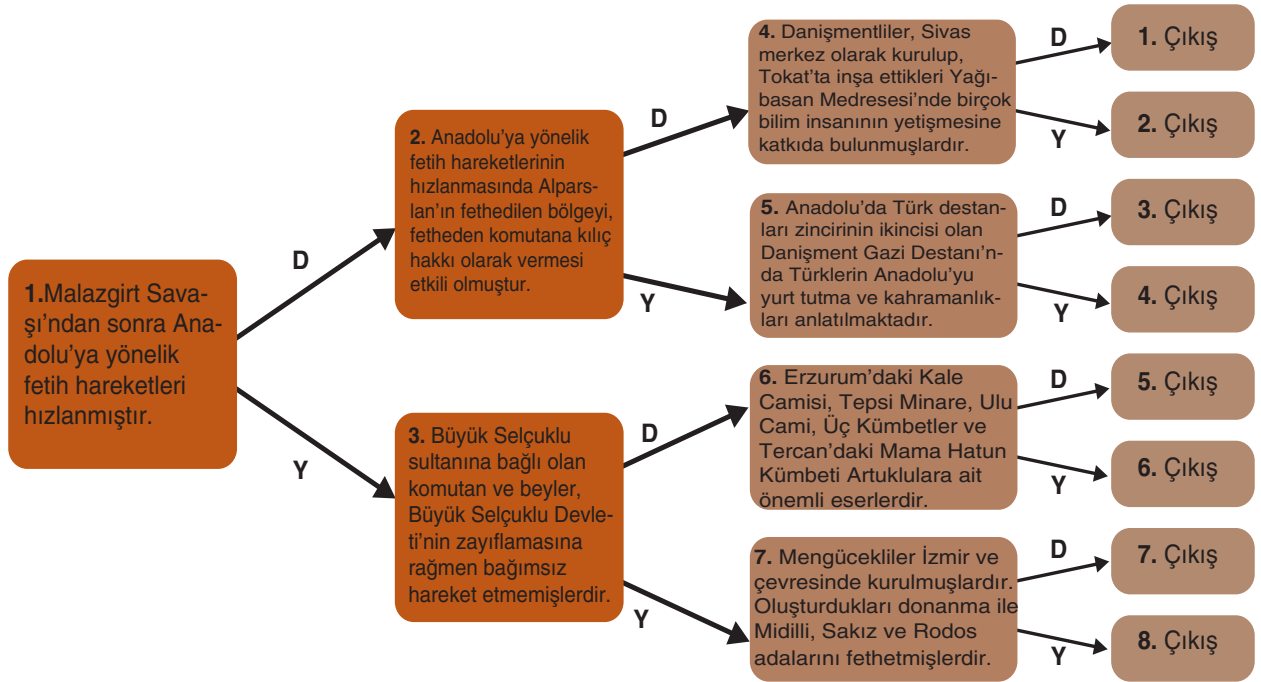

TANILAYICI DALLANMIŞ AĞAÇ ANADOLU'NUN İLK FATİHLERİ

Aşağıda “*Anadolu’nun İlk Fatihleri*” ile ilgili Doğru (D) / Yanlış (Y) önermeleri içeren tanılayıcı dallanmış ağaç verilmiştir. Verilen önermenin doğru olduğunu düşünüyorsanız (D) seçeneğini, yanlış olduğunu düşünüyorsanız (Y) seçeneğini seçmeniz gerekmektedir. İlk önermeden başlayarak yapacağınız Doğru (D) / Yanlış (Y) seçimleriyle, sekiz farklı çıkış noktasından birine ulaşabileceksiniz.

Çıkışlara ulaşana kadar her bir uygun seçime (Doğru (D) veya Yanlış (Y)) 1 puan verilecektir.

Alabileceğiniz en yüksek puan 3’tür.

SINIF İÇİ DEĞERLENDİRME ÖRNEĞİ 4

DERS	TARİH
SINIF	10
ÜNİTE	Devletleşme Sürecinde Savaşçılar ve Askerler
KONU	Yeniçeriler ve Devşirme Sistemi
KAZANIM	10.3.3. Yeniçeri Ocağının ve devşirme sisteminin Osmanlı devletleşme sürecine etkisini analiz eder.
KAZANIMIN BİLİŞSEL DÜZEYİ	Analiz
ÖNERİLEN SÜRE	10 Dakika
ÖLÇME ARACI	Kelime İlişkilendirme Testi
ÖĞRENCİDEN BEKLENEN	Öğrencinin devşirme sistemi kavramı ile ilgili zihninde çağrışım yapan kelime veya kavramları yazması, yazdığı bu kelime veya kavramları devşirme sistemi ile birlikte kullanarak anlamlı cümleler kurması beklenir.
DEĞERLENDİRME	I. Bölüm: Öğrencinin devşirme sistemi ile ilişkili ürettiği her bir kelime veya kavram için 1 puan verilir. Örnek: Yeniçeri Ocağı II. Bölüm: Öğrencinin yazdığı her anlamlı cümle için 2 puan verilir. Örnek: Yeniçeri Ocağı ilk kez I. Murad Dönemi'nde kurulmuştur.
GERİ BİLDİRİM	Bu ölçme aracının konu işlenmeden önce öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeylerinin belirlenmesi amacıyla kullanılması durumunda: Öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeylerine göre güçlü ve zayıf yönlerinin belirlenmesi ve öğretim sürecinin öğrenci ihtiyaçlarına göre planlanması önerilir. Bu ölçme aracının konu işlendikten sonra kullanılması durumunda: Değerlendirme sonunda yeterli sayıda kelime yazamayan, anlamlı cümle kuramayan öğrencilerin konuyu tekrar etmeleri önerilir. Sınıf genelinde öğrenme eksikliğinin gözlemlenmesi durumunda öğretmen tarafından konunun tekrar edilmesi ve tespit edilen kavram yanlışlarının giderilmesi gerekmektedir.

SINIF İÇİ DEĞERLENDİRME ÖRNEĞİ 4

KELİME İLİŞKİLENDİRME TESTİ

DEVŞİRME SİSTEMİ

I. Bölüm

Aşağıya **devşirme sistemi** kavramı ile ilgili zihninizde çağrışım yapan kelimeleri/kavramları 1 dakika içinde yazınız.

“DEVŞİRME SİSTEMİ” ile ilişkili her bir kelime veya kavram için 1 puan verilecektir.

DEVŞİRME SİSTEMİ
 DEVŞİRME SİSTEMİ
 DEVŞİRME SİSTEMİ
 DEVŞİRME SİSTEMİ
 DEVŞİRME SİSTEMİ
 DEVŞİRME SİSTEMİ
 DEVŞİRME SİSTEMİ
 DEVŞİRME SİSTEMİ
 DEVŞİRME SİSTEMİ
 DEVŞİRME SİSTEMİ

II. Bölüm

I. Bölümde verdiğiniz cevaplarınız ile **devşirme sistemi** kelimesinin birlikte kullanıldığı anlamlı birer cümle yazınız.

Her anlamlı cümle için 2 puan verilecektir.

1. Cümle:
 2. Cümle:
 3. Cümle:
 4. Cümle:
 5. Cümle:
 6. Cümle:
 7. Cümle:
 8. Cümle:
 9. Cümle:
 10. Cümle:

SINIF İÇİ DEĞERLENDİRME ÖRNEĞİ 5

DERS	TARİH
SINIF	10
ÜNİTE	Devletleşme Sürecinde Savaşçılar ve Askerler
KONU	Yeniçeriler ve Devşirme Sistemi
KAZANIM	10.3.3. Yeniçeri Ocağının ve devşirme sisteminin Osmanlı devletleşme sürecine etkisini analiz eder.
Kazanım Açıklaması	a) Yeniçeri Ocağının kurulmasına ve devşirme sisteminin köklerine, ortaya çıkış sürecine değinilerek bunların merkezi devlet yapısının güçlenmesindeki rolleri vurgulanır. Osmanlıların, Yeniçeri Ocağı ile birlikte, Abbasi ve Selçukluların daha önce uyguladıkları gulâm sistemini mükemmelleştirdikleri açıklanır. b) Yeniçeri Ocağı ile birlikte profesyonel askerliğin başlamasının Osmanlı Devleti'ni askerî teşkilat ve güç bakımından diğer Türk devletleri ile dönemin Avrupa devletlerinden ayırttığına değinilir.
KAZANIMIN BİLİŞSEL DÜZEYİ	Analiz
ÖNERİLEN SÜRE	2 Hafta
ÖLÇME ARACI	Performans Görevi
ÖĞRENCİDEN BEKLENEN	Öğrenciden; • Çalışma planını hazırlaması, • Yeniçeri Ocağı ve devşirme sistemi hakkında kaynaklar toplaması, • Osmanlı Devleti'nden önce Abbasiler ve Selçukluların kullandığı gulâm sistemini araştırması, • Kaynaklardan hareket ederek Yeniçeri Ocağının kuruluşu, devşirme sisteminin kökleri, Yeniçeri Ocağı ve devşirme sisteminin Osmanlı Devleti'ne katkılarını incelemesi, • Yeniçeri Ocağının Osmanlı Devleti'nde oluşturduğu askerî gücü diğer Türk devletleri ve dönemin Avrupa devletleriyle karşılaştırması, • Yaptığı çalışmayı görsel, grafik, poster ve afişlerle destekleyerek bir sunum hazırlaması ve hazırladığı sunumu sınıfla paylaşması beklenir.
DEĞERLENDİRME	Dereceli puanlama anahtarı
GERİ BİLDİRİM	Değerlendirme sonuçları dikkate alınarak "Yeniçeriler ve Devşirme Sistemi" konusu ile ilgili öğrencinin öğrenme eksikliklerini gidermeye yönelik çalışmalar yapılması önerilir.

SINIF İÇİ DEĞERLENDİRME ÖRNEĞİ 5

PERFORMANS GÖREVİ

YENİÇERİLER VE DEVŞİRME SİSTEMİ

Yönerge:

Sevgili öğrenciler, bu görevde “Yeniçeriler ve Devşirme Sistemi” hakkında araştırma yaparak bir sunum hazırlamanız ve hazırladığınız sunumu sınıfla paylaşmanız istenmektedir. Bu görevi gerçekleştirirken aşağıdaki adımları takip etmeniz size kolaylık sağlayacaktır.

Görevinize başlamadan önce şunlara dikkat etmelisiniz:

- 3-4 kişilik gruplar oluşturarak bir çalışma planı hazırlayınız.
- Yeniçeriler ve Devşirme Sistemi hakkında kaynak taraması yapınız. Tarama sonucunda çalışmanızda kullanacağınız kaynakları belirli bir düzen içerisinde sınıflandırınız.
- Yeniçeriler ve Devşirme Sistemi hakkında yapacağınız çalışmaya geçmeden önce Abbasiler ve Selçuklular tarafından uygulanan “gulam sistemi” hakkında bilgi edininiz.
- Çalışmalarınız için uygun bir ortam oluşturunuz.

Görevinizi yaparken şunlara dikkat etmelisiniz:

- Araştırmanızı yaparken ve sunumlarınızı hazırlarken çalışma planına uygun bir şekilde ilerleyiniz.
- Grup içerisindeki iş bölümüne, uyum ve koordinasyona dikkat ediniz.
- Çalışmalarınız sırasında bilirkişilerden, öğretmeninizden rehber olmaları yönünde destek alabilirsiniz.
- Araştırmalarınızı görsel, grafik, poster ve afişlerle destekleyerek bir sunu hazırlayınız.
- Araştırmalarınız sonucunda öğrendiğiniz bilgiler neticesinde Yeniçeriler ve Devşirme Sistemi ile ilgili görüşlerinizi belirteceğiniz kısa bir değerlendirme yazısı yazınız.

Görevinizin bitiminde şunlara dikkat etmelisiniz:

- Araştırmanızı size verilen süre içerisinde bitirerek belirtilen tarihte sunmak üzere hazırlanınız.
- Hazırladığınız sunuyu sınıf ortamında arkadaşlarınıza anlatınız.
- Sunum sonrasında sorulan soruları cevaplayınız.
- Çalışmanızı öğretmeninize teslim ediniz.

SINIF İÇİ DEĞERLENDİRME ÖRNEĞİ 5

Dereceli Puanlama Anahtarı

Ölçütler	Mükemmel (4)	İyi (3)	Orta (2)	Geliştirilmesi gerekli (1)
Çalışma planı	Grup üyeleri öğretmen ile koordinasyon kurarak çalışma planı hazırlamış ve iş bölümü yapmıştır.	Çalışma planı hazırlanmış, iş bölümü yapılmıştır.	Çalışma planı hazırlanmış, iş bölümü yapılmamıştır.	Çalışma planı hazırlanmamış veya araştırma ile ilgili olmayan bir plan hazırlanmış, iş bölümü yapılmamıştır.
Değerlendirme yazısı	Yeniçeriler ve Devşirme Sistemi her yönüyle değerlendirilmiş, konu ile ilgili görüşlerin belirtildiği bir değerlendirme makalesi yazılmıştır.	Yeniçeriler ve Devşirme Sisteminin birçok yönüyle değerlendirildiği bir makale yazılmıştır.	Yeniçeriler ve Devşirme Sisteminin genel hatlarıyla ele alındığı bir makale yazılmıştır.	Yeniçeriler ve Devşirme Sistemi ile çok ilgisi olmayan bir makale yazılmıştır.
Sunumun içeriği	Bol miktarda görsel grafik ve bilgi içerecek şekilde bir sunum hazırlanmıştır.	Sunum orta düzeyde görsel ve bilgi içerecek şekilde hazırlanmıştır.	Sunum görsel içermeden sadece konuyla ilgili genel bilgiler içerecek şekilde hazırlanmıştır.	Konuyla çok fazla ilgisi olmayan görselleri ve bilgileri içeren bir sunum hazırlanmıştır.
Sınıf içi sunum	Hazırlanan sunum düzgün bir Türkçe ile, etkili bir ses tonu ve beden dili kullanılarak sunulmuş. Sunum sonrasında sorulan sorulara cevap verilmiştir.	Hazırlanan sunum doğru bir şekilde sunulmuş, sunum sonrasında sorulan sorulara cevap verilmiştir.	Hazırlanan sunum doğru bir şekilde yapılmış, sunum sonrasında sorulan sorulara cevap verilememiştir.	Sunum doğru ve etkin bir şekilde yapılamamıştır.
Grup iletişimi	Grup içinde iş bölümü sağlanmış ve iş birliği içinde çalışılmıştır.	Grup içinde iş bölümü sağlanmış ancak iş birliği içinde çalışılmamıştır.	Grup içinde iş bölümü ve iş birliği anlamında sorunlar oluşmuştur.	Grup içinde iş bölümü yapılmamış ve grup iş birliği içinde çalışmamıştır.
Genel Toplam				

SINIF İÇİ DEĞERLENDİRME ÖRNEĞİ 6

DERS	TARİH
SINIF	10
ÜNİTE	Devletleşme Sürecinde Savaşçılar ve Askerler
KONU	Yeniçeriler ve Devşirme Sistemi
KAZANIM	10.3.3. Yeniçeri Ocağının ve devşirme sisteminin Osmanlı devletleşme sürecine etkisini analiz eder.
Kazanım Açıklaması	<i>a. Yeniçeri Ocağının kurulmasına ve devşirme sisteminin köklerine, ortaya çıkış sürecine değinilerek bunların merkezi devlet yapısının güçlenmesindeki rolleri vurgulanır. Osmanlıların, Yeniçeri Ocağı ile birlikte, Abbasi ve Selçukluların daha önce uyguladıkları gulâm sistemini mükemmelleştirdikleri açıklanır.</i>
KAZANIMIN BİLİŞSEL DÜZEYİ	Analiz
ÖNERİLEN SÜRE	10 Dakika
ÖLÇME ARACI	Tanılayıcı Dallanmış Ağaç
ÖĞRENCİDEN BEKLENEN	Öğrencinin, “Yeniçeriler ve Devşirme Sistemi” ile ilgili verilen önermelerden doğru seçimleri yapması beklenir.
DEĞERLENDİRME	Çıkışlara ulaşana kadar her bir doğru seçime 1 puan verilecektir. Öğrencinin 3 tam puan alabilmesi için 3. çıkışa ulaşması gerekmektedir. Örnek 1: 3. çıkışa ulaşan bir öğrenci, 1. önerme için (D)’yi seçerek doğru seçim yapmış ve 2. önermeye ulaşmıştır. 2. önerme için (Y)’yi seçerek doğru seçim yapmış ve 5. önermeye ulaşmıştır. 5. önerme için ise (D)’yi seçerek doğru seçim yapmıştır. Bu durumda öğrenci 3 doğru seçim yapmış ve 3 puan almıştır. Örnek 2: 2. çıkışa ulaşan bir öğrenci, 1. önerme için (D)’yi seçerek doğru seçim yapmış ve 2. önermeye ulaşmıştır. 2. önerme için (D)’yi seçerek yanlış seçim yapmış ve 4. önermeye ulaşmıştır. 4. önerme için (Y)’yi seçerek yanlış seçim yapmıştır. Bu durumda öğrenci 1 doğru, 2 yanlış seçim yapmış ve 1 puan almıştır.
GERİ BİLDİRİM	Yanlış çıkışa ulaşan öğrencilerin “Yeniçeriler ve Devşirme Sistemi” konusunu tekrar çalışmaları önerilir. Sınıfın çoğunluğunun ulaştığı çıkışlar göz önünde bulundurularak sınıfın genelinde meydana gelen eksik veya yanlış öğrenmeler ve kavram yanılgıları ortaya konularak bunların giderilmesine yönelik çalışmaların yapılması önerilir.

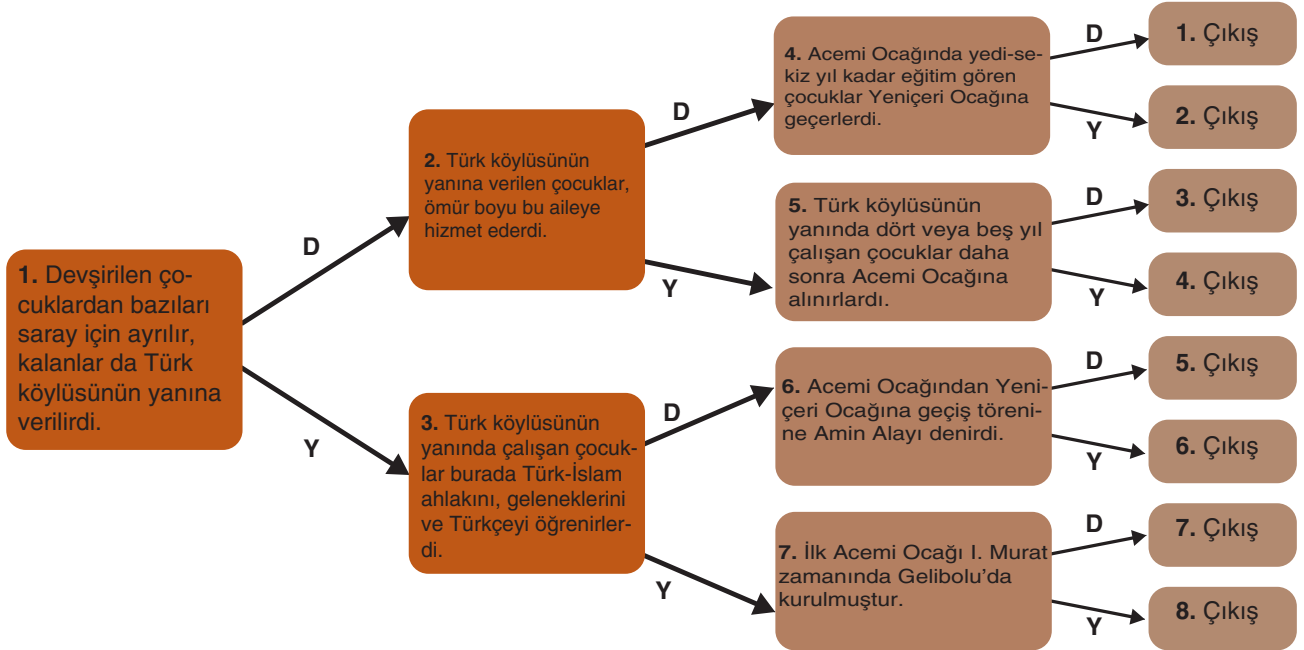

TANILAYICI DALLANMIŞ AĞAÇ YENİÇERİLER VE DEVŞİRME SİSTEMİ

Aşağıda “Yeniçeriler ve Devşirme Sistemi” ile ilgili Doğru (D) / Yanlış (Y) önermeleri içeren tanılayıcı dallanmış ağaç verilmiştir. Verilen önermenin doğru olduğunu düşünüyorsanız (D) seçeneğini, yanlış olduğunu düşünüyorsanız (Y) seçeneğini seçmeniz gerekmektedir. İlk önermeden başlayarak yapacağınız Doğru (D) / Yanlış (Y) seçimleriyle, sekiz farklı çıkış noktasından birine ulaşılabilir.

Çıkışlara ulaşana kadar her bir uygun seçime Doğru (D) veya Yanlış (Y) 1 puan verilecektir.

Alabileceğiniz en yüksek puan 3’tür.

SINIF İÇİ DEĞERLENDİRME ÖRNEĞİ 7

DERS	TARİH
SINIF	10
ÜNİTE	Beylikten Devlete Osmanlı Medeniyeti
KONU	Osmanlı Devleti'nde Askerî Sınıf
KAZANIM	10.4.2. Osmanlı devlet idaresinin ilmiye, kalemiye ve seyfiye sınıflarının birlikteliğine dayalı yapısını analiz eder.
KAZANIMIN BİLİŞSEL DÜZEYİ	Analiz
ÖNERİLEN SÜRE	10 Dakika
ÖLÇME ARACI	Kavram Haritası
ÖĞRENCİDEN BEKLENEN	Öğrencilerden " <i>Osmanlı Devleti'nde Askerî Sınıf</i> " ile ilgili verilen kavramları doğru yerleştirerek bağlantı ifadeleri ile birlikte anlamlı bir cümle oluşturup kavram haritasını tamamlamaları beklenir.
DEĞERLENDİRME	Doğru yerleştirilen her kavram 1 puan olarak değerlendirilecektir. Kavram haritasında: 12 kavram olduğundan $12 \cdot 1 \text{ puan} = 12 \text{ puan}$ Öğrencinin alabileceği en yüksek puan 12'dir. <pre> graph TD OSD[OSMANLI DEVLETİ'NDE YÖNETENLER SINIFI (ASKERİ SINIF)] OSD -- "Üyedir" --> Seyfiye OSD -- "Yönetir ve idare eder" --> Kalemiye OSD -- "Eğitim, din ve hukuk alanlarıyla ilgilenen sınıftır." --> İlmiye Seyfiye -- "Üyedir" --> Subaşı Seyfiye -- "Üyedir" --> Beylerbeyi Seyfiye -- "Üyedir" --> Sadrazam Kalemiye -- "Üyedir" --> Nişancı Kalemiye -- "Üyedir" --> Defterdar Kalemiye -- "Üyedir" --> Reisülküttap İlmiye -- "Üyedir" --> Kadı İlmiye -- "Üyedir" --> Müderris İlmiye -- "Üyedir" --> Şeyhülislam </pre>
GERİ BİLDİRİM	Kavramları yanlış yerleştiren öğrencilerin "<i>Osmanlı Devleti'nde Askerî Sınıf</i>" konusunu tekrar çalışmaları önerilir. Sınıfın çoğunluğunda kavramlar yanlış yerleştirilmiş ise öğretmenin "<i>Osmanlı Devleti'nde Askerî Sınıf</i>" konusunu tekrar etmesi, yanlış öğrenmeleri düzeltmesi ve kavram yanlışlıklarını gidermesi önerilir.

SINIF İÇİ DEĞERLENDİRME ÖRNEĞİ 7

KAVRAM HARİTASI

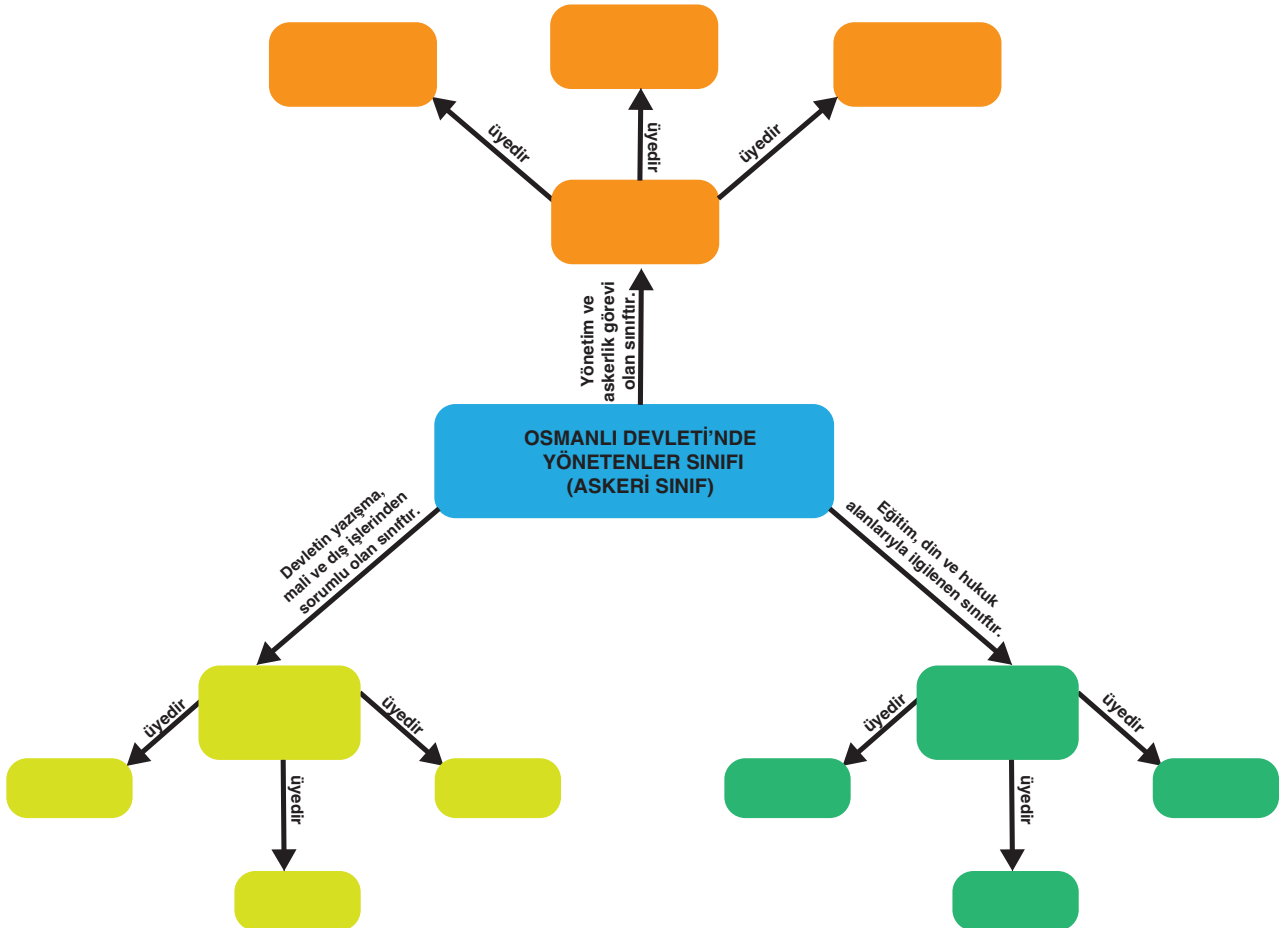
OSMANLI DEVLETİ'NDE ASKERÎ SINIF

Aşağıda “Osmanlı Devleti’nde Askerî Sınıf” ile ilgili kavramlar ve kavram haritası iskeleti verilmiştir.

Kavram haritasındaki boşluklara aşağıda verilen kavramları doğru olacak şekilde yerleştiriniz.

Doğru yerleştirilen her kavram 1 puan olarak değerlendirilecektir. Alabileceğiniz en yüksek puan 12’dir.

Osmanlı Devleti’nde Askerî Sınıf İle İlgili Kavramlar	
Beylerbeyi	Nişancı
Defterdar	Reisülküttap
İlmiye	Sadrazam
Kadı	Seyfiye
Kalemiye	Subaşı
Müderris	Şeyhülislam

SINIF İÇİ DEĞERLENDİRME ÖRNEĞİ 8

DERS	TARİH
SINIF	10
ÜNİTE	Beylikten Devlete Osmanlı Medeniyeti
KONU	Medreseler ve Tekkeler
KAZANIM	10.4.2. Osmanlı devlet idaresinin ilmiye, kalemiye ve seyfiye sınıflarının birlikteliğine dayalı yapısını analiz eder.
Kazanım Açıklaması	<i>c) Türk dünyasında yetişmiş olan bilim insanlarına (Akşemsetdin, Ali Kuşçu ve Uluğ Bey) ve çalışmalarına kısaca değinilir.</i>
KAZANIMIN BİLİŞSEL DÜZEYİ	Analiz
ÖNERİLEN SÜRE	2 Hafta (Araştırma) + 1 Ders Saati (Sunum)
ÖLÇME ARACI	Performans Görevi
ÖĞRENCİDEN BEKLENEN	Öğrenciden; • Çalışma planını hazırlaması, • Grupla iş birliği içinde çalışması, • Bilim insanları (Akşemsetdin, Ali Kuşçu ve Uluğ Bey) hakkında araştırma yapması, • Elde ettiği verileri kaydetmesi, • Araştırma sonucu oluşturduğu poster veya dijital sunumu sınıfta sunması, • Sorulan sorulara doğru ve yeterli cevaplar vermesi beklenir. NOT: Bu performans görevi öğrencilere konu işlenmeden 2 hafta önce verilir.
DEĞERLENDİRME	Dereceli puanlama anahtarı Öz ve akran değerlendirme
GERİ BİLDİRİM	Değerlendirme sonuçları dikkate alınarak “Bilim İnsanları (Akşemsetdin, Ali Kuşçu ve Uluğ Bey)” konusu ile ilgili öğrencinin öğrenme eksikliklerini gidermeye yönelik çalışmalar yapılması önerilir.

SINIF İÇİ DEĞERLENDİRME ÖRNEĞİ 8

PERFORMANS GÖREVİ
BİLİM İNSANLARI (AKŞEMSEDDİN, ALİ KUŞÇU VE ULUĞ BEY)**Yönerge:**

Sevgili öğrenciler, sizden *“Bilim İnsanları (Akşemseddin, Ali Kuşçu ve Uluğ Bey)”* hakkında bilgi vermeniz istenmektedir. Bu görevi gerçekleştirirken aşağıdaki adımları takip etmeniz size kolaylık sağlayacaktır.

Görevinize başlamadan önce şunlara dikkat etmelisiniz:

- 3-4 kişilik gruplar oluşturarak bir çalışma planı hazırlayınız.
- Bilim insanlarının (Akşemseddin, Ali Kuşçu ve Uluğ Bey) hayatlarını ve çalışmalarını,
- Bilim insanlarının (Akşemseddin, Ali Kuşçu ve Uluğ Bey) içinde bulundukları dönem açısından nasıl bir önem taşıdığını araştırınız.

NOT: Araştırmalarınızda üniversitelerin ve bilimsel dergilerin internet sitelerini kullanınız.

Görevinizi yaparken şunlara dikkat etmelisiniz:

- Araştırmalarınızı raporlaştırıp görsellerle destekleyerek poster veya dijital sunu hazırlayın.
- Araştırmalarınız sonucunda öğrendiğiniz bilgiler ışığında bilim insanları (Akşemseddin, Ali Kuşçu ve Uluğ Bey) ile ilgili görüşlerinizi belirteceğiniz kısa bir değerlendirme yazısı (makale) yazınız.
- Araştırma raporunuzu aşağıdaki başlıklara göre hazırlayınız.
 - Çalışmanın konusu
 - Çalışmanın amacı
 - Kullanılan yöntem
 - Bulgular
 - Sonuç ve tartışma
 - Kaynakça

Görevinizin bitiminde şunlara dikkat etmelisiniz:

- Araştırmanızı size verilen süre içinde bitirerek belirtilen tarihte sunmak üzere hazırlanınız.
- Hazırladığınız poster veya dijital sunuyu etkin bir dil kullanarak sınıf ortamında arkadaşlarınıza anlatınız.
- Sunum sonrasında sorulan soruları cevaplayınız.

SINIF İÇİ DEĞERLENDİRME ÖRNEĞİ 8

Dereceli Puanlama Anahtarı				
Ölçütler	Mükemmel (4)	İyi (3)	Orta (2)	Geliştirilmesi gerekli (1)
Çalışma planı hazırlama	Çalışma planı araştırma başlıkları detaylı bir şekilde yazılarak hazırlanmış, iş bölümü yapılmış.	Çalışma planı hazırlanmış, iş bölümü yapılmış.	Çalışma planı hazırlanmış, iş bölümü yapılmamış.	Çalışma planı hazırlanmamış veya araştırma ile ilgili olmayan bir plan hazırlanmıştır.
Araştırma raporunu hazırlama	Araştırma raporu detaylı ve farklı kaynakları içerecek şekilde hazırlanmış. Kaynaklar yazılmış.	Araştırma raporu detaya inilmeden genel hatları ile ve farklı kaynakları içerecek şekilde hazırlanmış. Kaynaklar yazılmış.	Araştırma raporu detaya inilmeden genel hatları ile ve tek bir kaynaktan hazırlanmış.	Araştırma raporu hazırlanmamış veya konusu ile ilgisi olmayan bir rapor yazılmış.
Değerlendirme yazısı yazma (Makale yazma)	Bilim insanlarını (Akşemseddin, Ali Kuşçu ve Uluğ Bey) her yönüyle değerlendirdiği, bilim insanları (Akşemseddin, Ali Kuşçu ve Uluğ Bey) ile ilgili görüşlerini belirten değerlendirme makalesi yazılmış.	Bilim insanlarını (Akşemseddin, Ali Kuşçu ve Uluğ Bey) her yönüyle değerlendirdiği bir makale yazılmış.	Bilim insanlarını (Akşemseddin, Ali Kuşçu ve Uluğ Bey) genel hatlarıyla ele aldığı veya sadece isimlerini yazdığı bir makale yazılmış.	Makale yazılmamış veya konu ile ilgisi olmayan bir makale yazılmış.
Poster veya dijital sunumun içeriği	Poster veya dijital sunum dünya ve ülkemizden bol miktarda görsel ve bilgi içerecek şekilde hazırlanmış.	Poster veya dijital sunum görsel ve bilgi içerecek şekilde hazırlanmış.	Poster veya dijital sunum görsel içermeden sadece konuyla ilgili genel bilgiler içerecek şekilde hazırlanmış.	Poster veya dijital sunum hazırlanmamış veya konu ile ilgisi olmayan poster/dijital sunum hazırlanmış.
Sınıf içi sunum	Hazırlanan sunum düzgün bir Türkçe ile, etkili bir ses tonu ve beden dili kullanılarak sunulmuştur. Sunum sonrasında sorulan sorulara cevap verilmiştir.	Hazırlanan sunum doğru bir şekilde sunulmuştur. Sunum sonrasında sorulan sorulara cevap verilmiştir.	Hazırlanan sunum doğru bir şekilde sunulmuştur. Sunum sonrasında sorulan sorulara cevap verilmiştir.	Sunum doğru ve etkin bir şekilde sunulamamıştır.
Grup iletişimi	Grup içinde iş bölümü sağlanmış ve iş birliği içinde çalışılmıştır.	Grup içinde iş bölümü sağlanmış ancak iş birliği içinde çalışılmamıştır.	Grup içinde iş bölümü ve iş birliği anlamında sorunlar oluşmuştur.	Grup içinde iş bölümü yapılmamış ve iş birliği içinde çalışılmamıştır.
Genel Toplam				

SINIF İÇİ DEĞERLENDİRME ÖRNEĞİ 8

Öz ve Akran Değerlendirme

Bu form grup olarak çalışmalarınızı değerlendirmek üzere hazırlanmıştır. Aşağıdaki her ifadeyi okuyunuz. Bu ifadelere göre önce gruptaki arkadaşlarınızı, son sütunda ise kendinizi değerlendiriniz.

Buna göre; 5: Çok iyi, 4: İyi, 3: Orta, 2: Kabul edilebilir, 1: Geliştirilmesi gerekli olarak dereceleyiniz.

Değerlendirme Yapan Öğrencinin Adı Soyadı:

Performans görevi öncesi / süreci / sonrası davranışlar	1. Öğrencinin Adı	2. Öğrencinin Adı	3. Öğrencinin Adı	4. Öğrencinin Adı	5. Öğrencinin Adı	6. Öğrencinin Adı	Ben
Konu ile ilgili temel kavramları bilir/bilirim.							
Ön hazırlık çalışmaları yapmıştır/yaptım.							
Çalışmaları ilgili kavramları kapsayacak şekilde gerçekleştirmiştir/gerçekleştirdim.							
Elde edilen verileri doğru kaydetmiştir/kaydettim.							
Bilim insanlarının (Akşemseddin, Ali Kuşçu ve Uluğ Bey) önemi ile ilgili fikir belirtmiştir/belirttim.							
Sunumu tam ve doğru bir şekilde hazırlamıştır/hazırladım.							
Grup içinde aktif olarak sürece katılmıştır/katıldım.							
Grup içinde etkili bir iletişim kurmuştur/kurdum.							
Konu ile ilgili sorulara net ve doğru cevap vermiştir/verdim.							
Zamanı etkili kullanmıştır/kullandım.							
TOPLAM							

Grup çalışması hakkında genel görüş ve önerileriniz:

SINIF İÇİ DEĞERLENDİRME ÖRNEĞİ 9

DERS	TARİH
SINIF	10
ÜNİTE	Beylikten Devlete Osmanlı Medeniyeti
KONU	Osmanlı Devleti'nde Askerî Sınıf
KAZANIM	10.4.2. Osmanlı devlet idaresinin ilmiye, kalemiye ve seyfiye sınıflarının birlikteliğine dayalı yapısını analiz eder.
KAZANIMIN BİLİŞSEL DÜZEYİ	Analiz
ÖNERİLEN SÜRE	15 Dakika
ÖLÇME ARACI	Yapılandırılmış Grid
ÖĞRENCİDEN BEKLENEN	Öğrencilerin askerî sınıfa ait kavramları içeren yapılandırılmış griddeki kutucuk numaralarını kullanarak " <i>Osmanlı Devleti'nde Askerî Sınıf</i> " ile ilgili soruları cevaplaması beklenir.
DEĞERLENDİRME	Doğru Cevaplar: I. 3, 4 ve 9 II. 1, 5 ve 7 III. 2, 6 ve 8 IV. 4 V. 2 VI. 1, 3, 5, ve 7 Örnek 1: Öğrenci I. soru için "3, 4 ve 9" cevabını vermiş olsun. Bu durumda; C1= Doğru seçilen kutucuk sayısı, C2= Toplam doğru kutucuk sayısı, C3= Yanlış seçilen kutucuk sayısı, C4= Toplam yanlış kutucuk sayısı olduğuna göre; C1 = 3, C2 = 3, C3 = 0 ve C4 = 6'dır. Formül: $(C1:C2) - (C3:C4) = 3/3 - 0/6 = 1$ olacaktır. Bulunan değere 1 eklenip 5 ile çarpılınca öğrenci bu sorudan 10 puan alacaktır. $(1+1) \cdot 5 = 10$ puan Örnek 2: Öğrenci I. soru için "3 ve 9" cevabını vermiş olsun. Bu durumda; C1 = 2, C2 = 3, C3 = 0 ve C4 = 6'dır. $(C1:C2) - (C3:C4) = 2/3 - 0/6 = 0,7$ olacaktır. Bulunan değere 1 eklenip 5 ile çarpılınca öğrenci bu sorudan 8,5 puan alacaktır. Örnek 3: Öğrenci I. soru için "1, 2, 3 ve 9" cevabını vermiş olsun. Bu durumda; C1 = 2, C2 = 3, C3 = 2 ve C4 = 6'dır. $(C1:C2) - (C3:C4) = 2/3 - 2/6 = 0,3$ olacaktır. Bu değere 1 eklenip 5 ile çarpılınca öğrenci bu sorudan 6,5 puan alacaktır.
GERİ BİLDİRİM	Kutucukları yanlış seçen öğrencilerin "<i>Osmanlı Devleti'nde Askerî Sınıf</i>" konusunu tekrar çalışmaları önerilir. Sınıfın çoğunluğunda kutucuklar yanlış seçilmiş ise öğretmenin "<i>Osmanlı Devleti'nde Askerî Sınıf</i>" konusunu tekrar etmesi, öğrenme eksikliklerini ve kavram yanlışlıklarını gidermesi önerilir.

SINIF İÇİ DEĞERLENDİRME ÖRNEĞİ 9

YAPILANDIRILMIŞ GRİD
OSMANLI DEVLETİ'NDE ASKERÎ SINIF

Aşağıda “*Osmanlı Devleti’nde Askerî Sınıf*” konusu ile ilgili soruların cevaplarının yer aldığı kutucuklar yapılandırılmış gride, sorular ise yapılandırılmış gridin altında verilmiştir.

Kutucuklardaki numaraları kullanarak soruları cevaplamanız beklenmektedir.

Aynı kutucuğu birden fazla sorunun cevabı olarak kullanabilirsiniz.

Bütün sorulara doğru cevap verdiğinizde alabileceğiniz en yüksek puan 60’tır.

Defterdar 1	Kadı 2	Sadrızam 3
Subaşı 4	Nişancı 5	Şeyhülislam 6
Reisülküttap 7	Müderres 8	Beylerbeyi 9

I. Kutucuklardan hangisi/hangileri seyfiye sınıfına mensuptur?

II. Kutucuklardan hangisi/hangileri kalemiye sınıfına mensuptur?

III. Kutucuklardan hangisi/hangileri ilmiye sınıfına mensuptur?

IV. Kutucuklardan hangisi şehirlerin güvenliğinden sorumlu olan görevlidir?

V. Kutucuklardan hangisi hukukî uyuşmazlıkları ve davaları karara bağlamak üzere devletçe tayin edilen görevlidir?

VI. Kutucuklardan hangisi/hangileri Divan-ı Hümayun’un üyesidir?

SINIF İÇİ DEĞERLENDİRME ÖRNEĞİ 10

DERS	TARİH
SINIF	10
ÜNİTE	Dünya Gücü Osmanlı (1453-1595)
KONU	1520-1595 Yılları Arasında Osmanlı Siyasi Faaliyetleri
KAZANIM	10.5.4. 1520-1595 yılları arasındaki süreçte meydana gelen başlıca siyasi gelişmeleri tarih şeridi ve haritalar üzerinde gösterir.
KAZANIMIN BİLİŞSEL DÜZEYİ	Anlama
ÖNERİLEN SÜRE	15 Dakika
ÖLÇME ARACI	Kavram Haritası
ÖĞRENCİDEN BEKLENEN	1520-1595 Yılları Arasında Osmanlı Siyasi Faaliyetleri ile ilgili verilen kavramları doğru yerleştirerek bağlantı ifadeleri ile birlikte anlamlı bir cümle oluşturup kavram haritasını tamamlamaları beklenir.
DEĞERLENDİRME	Doğru yerleştirilen her kavram 1 puan olarak değerlendirilecektir. Kavram haritasında: 15 kavram olduğundan $15 \cdot 1 \text{ puan} = 15 \text{ puan}$ Öğrencinin alabileceği en yüksek puan 15'tir. The concept map is centered on a pink diamond labeled 'KANUNİ DÖNEMİNDE'. To the left, under 'Batıda', are five blue boxes: 'Belgrad'ın Fethi 1521', 'Mohaç Meydan Savaşı 1526', 'I.Viyana Kuşatması 1529', 'İstanbul Antlaşması 1533', and 'Fransa'ya Kapitülasyon Verilmesi 1535'. To the right, under 'Doğuda', are four blue boxes: 'İrakeyn Savaşı 1534', 'Tebriiz'in Alınması 1548', 'Nahçıvan'ın Alınması 1553', and 'Amasya Antlaşması 1555'. Below the central diamond, under 'denizlerde', is a horizontal timeline with six light blue boxes: 'Rodos'un Fethi 1522', 'Cezayir'in Alınması 1533', 'Preveze Deniz Savaşı 1538', 'Hint Deniz Seferleri 1538-1553', 'Trablusgarb Fethi 1551', and 'Cerbe Deniz Savaşı 1560'. Arrows point from the central diamond to each of these categories.
GERİ BİLDİRİM	Kavramları yanlış yerleştiren öğrencilerin "1520-1595 Yılları Arasında Osmanlı Siyasi Faaliyetleri" konusunu tekrar çalışmaları önerilir. Sınıfın çoğunluğunda kavramlar yanlış yerleştirilmiş ise öğretmenin "1520-1595 Yılları Arasında Osmanlı Siyasi Faaliyetleri" konusunu tekrar etmesi, yanlış öğrenmeleri düzeltmesi ve kavram yanlışlıklarını gidermesi önerilir.

SINIF İÇİ DEĞERLENDİRME ÖRNEĞİ 10

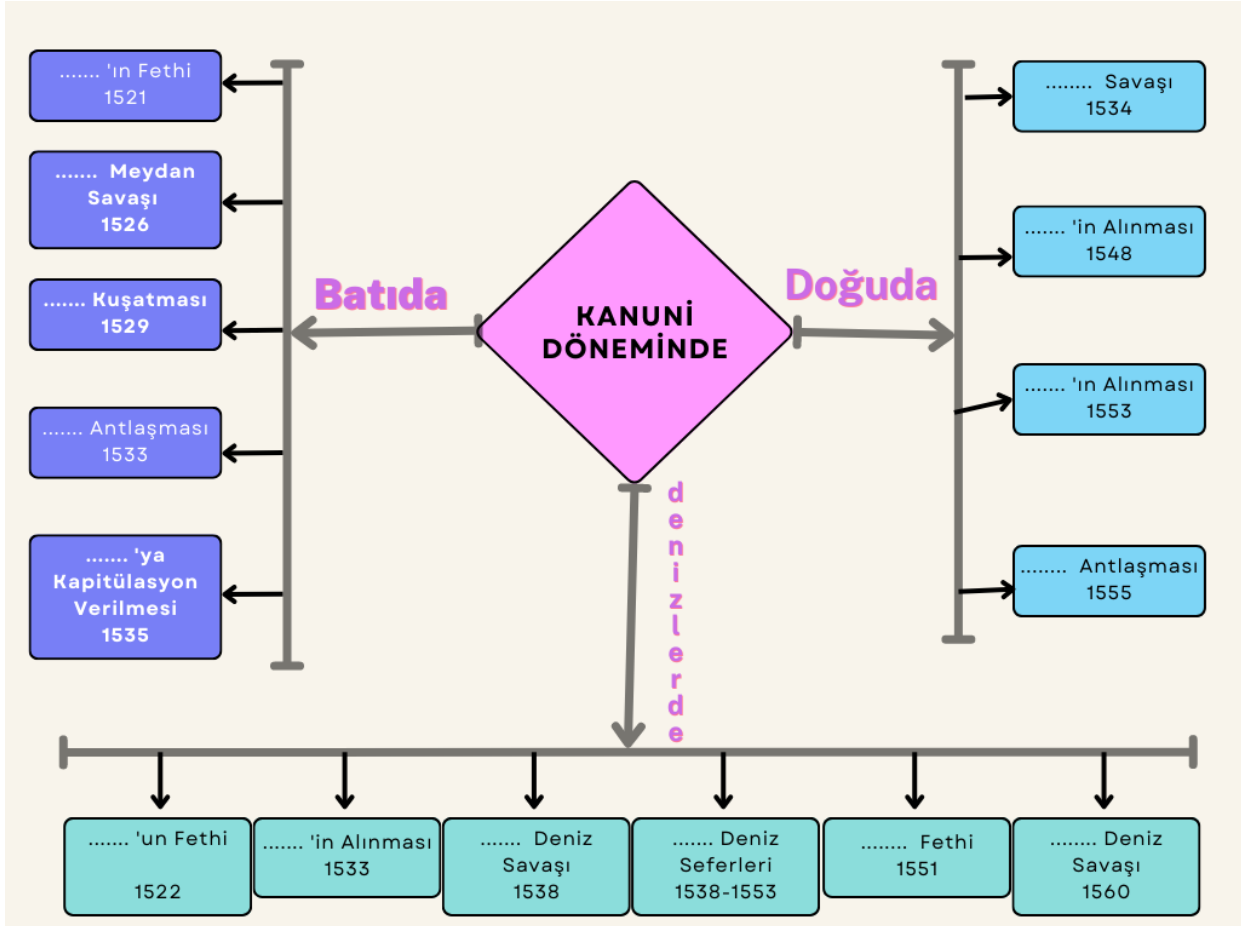
KAVRAM HARİTASI

1520-1595 YILLARI ARASINDA OSMANLI SİYASİ FAALİYETLERİ

Aşağıda "1520-1595 Yılları Arasında Osmanlı Siyasi Faaliyetleri" ile ilgili kavramlar ve kavram haritası iskeleti verilmiştir.

Kavram haritasındaki boşluklara, aşağıda verilen kavramları anlamlı bir cümle oluşturacak şekilde yerleştiriniz. Doğru yerleştirilen her kavram 1 puan olarak değerlendirilecektir. Alabileceğiniz en yüksek puan 15'tir.

1520-1595 Yılları Arasında Osmanlı Siyasi Faaliyetleri İle İlgili Kavramlar	
Sakız Adası	I.Viyana Kuşatması
Trablusgarb	Rodos
Fransa	Belgrad
Irakeyn	Hint
Mohaç Meydan Savaşı	Nahcivan
Tebriz	Cezayir
Preveze	İstanbul Antlaşması
Cerbe	Amasya

SINIF İÇİ DEĞERLENDİRME ÖRNEĞİ 11

DERS	TARİH
SINIF	10
ÜNİTE	Dünya Gücü Osmanlı (1453-1595)
KONU	1520-1595 Yılları Arasında Osmanlı Siyasi Faaliyetleri
KAZANIM	10.5.4. 1520-1595 yılları arasındaki süreçte meydana gelen başlıca siyasi gelişmeler tarih şeridi ve haritalar üzerinde gösterir.
KAZANIMIN BİLİŞSEL DÜZEYİ	Anlama
ÖNERİLEN SÜRE	2 Hafta
ÖLÇME ARACI	Performans Görevi
ÖĞRENCİDEN BEKLENEN	Öğrenciden; • Çalışma planı hazırlaması, • 1520-1595 yılları arasında Osmanlı siyasi faaliyetleri ve tarihi önemini araştırması, araştırma yaparken; ➤ Kanuni döneminin genel özelliklerini, ➤ Batı'daki gelişmelerin neler olduğunu, ➤ Osmanlı ve Habsburg monarşisi arasındaki ilişkiyi, ➤ Doğu'daki gelişmelerin neler olduğunu, ➤ XV ve XVI.yüzyıldaki Osmanlı ekonomik politikasını, ➤ Fransızlara verilen kapitülasyonları, ➤ Osmanlı Devleti'nin XV ve XVI. Yüzyıllarda izlediği siyaseti ve etkilerini araştırması, ➤ Araştırma sonuçlarını oluşturacağı tarih şeridinde göstermesi, ➤ Elde ettiği bilgileri değerlendirerek ve ilgili görsellerden de yararlanarak poster oluşturup sınıf ortamında sunması beklenir. PERFORMANS SUNUMU (POSTER) Oluşturulan posterin ve sununun; • Araştırmanın içeriğini kapsayacak şekilde olması, • İlgili görsellerle desteklenmesi, • İçeriğinde kullanılan kaynakların yer alması, • Posterin kapsamına uygun slogan oluşturulması, • Yapacağı araştırmayı bir sunu şeklinde getirmesi, bunu görsellerle desteklemesi • Sınıf ortamında sunulması beklenmektedir.
DEĞERLENDİRME	Performans ve Sunu Değerlendirme Ölçeği Poster Değerlendirme Ölçeği
GERİ BİLDİRİM	Değerlendirme sonuçları dikkate alınarak öğrencinin "1520-1595 Yılları Arasında Osmanlı Siyasi Faaliyetleri" konusu ile ilgili öğrenme eksikliklerini gidermeye yönelik çalışmalar yapması önerilir.

PERFORMANS GÖREVİ

1520-1595 YILLARI ARASINDA OSMANLI SİYASİ FAALİYETLERİ

Yönerge:

Sevgili öğrenciler, sizden “1520-1595 Yılları Arasında Osmanlı Siyasi Faaliyetleri” ile ilgili araştırma yapmanız ve dönemin siyasi izlekleri ışığında günümüz iç ve dış politikalarını ve etkilerini anlamanız beklenmektedir. Bu görevi gerçekleştirirken aşağıdaki adımları takip etmeniz size kolaylık sağlayacaktır.

Görevinize başlamadan önce şunlara dikkat etmelisiniz:

- Bir çalışma planı hazırlayın.

Görevinizi yaparken şunlara dikkat etmelisiniz:

- Öncelikle 1520-1595 Yılları Arasında Osmanlı Siyasi Faaliyetlerinin kronolojik sıralamasını yapın. (Olayları bir tarih şeridi üzerinde de gösterebilirsiniz. Bunun için düz ve yatay uzun bir çizgi çizin. Başlangıç ve bitiş noktalarını belirleyin. Başlangıç noktasından başlayarak olayları oluş sırasına göre çizgi üzerinde sıralayın.)
- Dönemin olaylarının daha iyi anlaşılması için gruplandırmalar yapın.
- Batı'daki ve Doğu'daki gelişmeleri ayrı ayrı araştırıp, kendi içinde değerlendirmesini yapın.
- Osmanlı Devleti'nin bu dönemdeki ekonomik faaliyetlerini araştırın.
- Tüccar ülkeler olan İspanya, Portekiz, Venedik ve Ceneviz ile olan ticari ilişkileri ile ilgili bilgiler toplayın.
- Kanuni döneminde Fransızlara verilen kapitülasyonların özelliklerini ve neden buna ihtiyaç duyulduğu ile ilgili araştırma yapın.
- Yaptığınız araştırmalar ışığında dönemin siyasi ve ekonomik politikalarını ve bunun Osmanlı'yı dünya devletleri arasında nasıl bir yerde konumlandığının ilişkisini kurun.

Görevinizin bitiminde şunlara dikkat etmelisiniz:

- Performans görevinizi sunmak için bir poster hazırlayın. Posterinizin;
 - Araştırmanın içeriğini kapsayacak şekilde hazırlanması,
 - Konunun alt başlıklarını içermesi,
 - İlgili görsellerle desteklenmesi,
 - İçerğinde kullanılan kaynakların yer alması gerekmektedir.
- Çalışmanızı zamanında öğretmeninize teslim edin.

SINIF İÇİ DEĞERLENDİRME ÖRNEĞİ 11

1520-1595 Yılları Arasında Osmanlı Siyasi Faaliyetlerini aşağıda yer alan tabloya doğru bir şekilde yazın.

Batı'daki Gelişmeler		Doğu'daki Gelişmeler	
Tarihi	Olayın adı	Tarihi	Olayın adı

PERFORMANS VE SUNU DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ

BECERİLER	Mükemmel (4)	İyi (3)	Orta (2)	Geliştirilmesi Gerekli (1)
I. PERFORMANS GÖREVİ HAZIRLAMA SÜRECİ				
Performans görevinin amacını belirleme				
Performans görevine uygun çalışma yapma				
Farklı kaynaklardan bilgi toplama				
Görevi çalışma planına göre gerçekleştirme				
II. PERFORMANS GÖREVİ İÇERİĞİ				
Doğru bilgileri kullanma				
Toplanan bilgileri düzenleme				
Araştırma sonuçlarını gösteren tarih şeridi oluşturma				
Verileri analiz etme				
Elde edilen verilerden çıkarımda bulunma				
Eleştirel düşünme becerisini gösterme				
Posterde Türkçeyi doğru ve düzgün kullanma				
Yaratıcılık yeteneğini kullanma				
III. SUNU YAPMA				
Sunuyu hedefe yönelik materyallerle destekleme (poster vb.)				
Konuyu dinleyicilerin ilgisini çekecek şekilde sunma				
Sorulara cevap verebilme				
Verilen sürede sunuyu yapma				
Türkçeyi doğru ve düzgün konuşma				
Sunuda akıcı bir dil ve beden dili kullanma				
Sunu sırasında özgüvene sahip olma				
GENEL TOPLAM				

SINIF İÇİ DEĞERLENDİRME ÖRNEĞİ 11

POSTER DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ				
Değerlendirme Ölçütleri	Çok İyi (4)	İyi (3)	Orta (2)	Geliştirilmesi Gerekli (1)
Temel kavram ve bilgileri postere yeterince ve doğru aktarma				
Bilginin toplanması, organizasyonu ve sunumu				
İçerik ile uyumlu resim, grafik vb. görsel kullanma				
Resim, grafik vb. görselleri isimlendirme				
Yazım kuralları ve noktalama işaretlerine uygunluk				
Posterin düzeni ve görünüşü				
Posterin amacına uygunluğu				
Posterin hazırlanmasında yaratıcılık				
GENEL TOPLAM				

SINIF İÇİ DEĞERLENDİRME ÖRNEĞİ 12

DERS	TARİH
SINIF	10
ÜNİTE	Dünya Gücü Osmanlı (1453-1595)
KONU	1520-1595 Yılları Arasındaki Başlıca Siyasi Gelişmeler
KAZANIM	10.5.4. 1520-1595 yılları arasındaki süreçte meydana gelen başlıca siyasi gelişmeleri tarih şeridi ve haritalar üzerinde gösterir.
KAZANIMIN BİLİŞSEL DÜZEYİ	Anlama
ÖNERİLEN SÜRE	15 Dakika
ÖLÇME ARACI	Yapılandırılmış Grid
ÖĞRENCİDEN BEKLENEN	Öğrencilerin “1520-1595 Yılları Arasındaki Başlıca Siyasi Gelişmeler” ile ilgili ticaret ve ticaret yolları kavramlarını içeren yapılandırılmış griddeki kutucuk numaralarını kullanarak “1520-1595 Yılları Arasındaki Başlıca Siyasi Gelişmeler” ile ilgili soruları cevaplaması beklenir.
DEĞERLENDİRME	Doğru Cevaplar: I. 1, 2, 4, 5, 7, 8 ve 9 II. 3 ve 6 III. 7 ve 9 IV. 2 ve 8 V. 7, 5, 9, 3, 6, 1, 4, 8 ve 2 Örnek 1: Öğrenci I. soru için hepsini doğru yaparak “1, 2, 4, 5, 7, 8 ve 9” cevabını vermiş olsun. Bu durumda; C1= Doğru seçilen kutucuk sayısı, C2= Toplam doğru kutucuk sayısı, C3= Yanlış seçilen kutucuk sayısı, C4= Toplam yanlış kutucuk sayısı olduğuna göre C1=7, C2=7 C3=0 ve C4=2’dir. Formül: $(C1:C2) - (C3:C4) = 7/7 - 0/2 = 1$ olacaktır. Yukarıdaki formül uygulandığında sonucun 1 olduğu görülmektedir. Bu değere 1 eklenip 5 ile çarpılınca elde edilen sonuç olan 10, öğrencinin aldığı puanı göstermektedir. $(1+1) \times 5 = 10$ puan Örnek 2: Öğrenci I. soru için “1, 2, 3, 4, 6 ve 8” cevabını vermiş olsun. Bu durumda; C1=4, C2=7, C3=2 ve C4=2’dir. $(C1:C2) - (C3:C4) = 4/7 - 2/2 = -0,42$ olacaktır. Bulunan değere 1 eklenip 5 ile çarpılınca elde edilen sonuç olan 2,10 öğrencinin aldığı puanı göstermektedir
GERİ BİLDİRİM	Kutucukları yanlış seçen öğrencilerin “1520-1595 Yılları Arasındaki Başlıca Siyasi Gelişmeler” konusunu tekrar çalışmaları önerilir. Sınıfın çoğunluğunda kutucuklar yanlış seçilmiş ise öğretmenin “1520-1595 Yılları Arasındaki Başlıca Siyasi Gelişmeler” konusunu tekrar etmesi, öğrenme eksikliklerini ve kavram yanlışlarını gidermesi önerilir.

SINIF İÇİ DEĞERLENDİRME ÖRNEĞİ 12

YAPILANDIRILMIŞ GRİD

1520-1595 YILLARI ARASINDAKİ BAŞLICA SİYASİ GELİŞMELER

Aşağıda “1520-1595 Yılları Arasındaki Başlıca Siyasi Gelişmeler” ile ilgili soruların cevaplarının yer aldığı kutucuklar yapılandırılmış gridda, sorular ise yapılandırılmış gridin altında verilmiştir.

Kutucuklardaki numaraları kullanarak soruları cevaplamanız beklenmektedir.

Aynı kutucuğu birden fazla sorunun cevabı olarak kullanabilirsiniz.

Bütün sorulara doğru cevap verdiğinizde alabileceğiniz en yüksek puan 50’dir.

Kapitülasyon 1	Belgrad’ın fethi 2	Amasya Antlaşması 3
İstanbul Antlaşması 4	Zigetvar Seferi 5	Nahçıvan Seferi 6
İnebahtı Savaşı 7	Mohaç Meydan Savaşı 8	Cerbe Savaşı 9

I. Kutucuklardan hangisi/hangileri Batı siyasetine yöneliktir?

II. Kutucuklardan hangisi/hangileri Doğu siyasetine yöneliktir?

III. Kutucuklardan hangisi/hangileri denizlerde yaşanan gelişmelerle ilgilidir?

IV. Kutucuklardan hangisi/hangileri İstanbul Antlaşması öncesi meydana gelen askerî gelişmelerdir?

V. Kutucukları kronolojik olarak sıralamaya kalksanız günümüze en yakından en uzağa doğru nasıl bir sıralama olur?

SINIF İÇİ DEĞERLENDİRME ÖRNEĞİ 13

DERS	TARİH
SINIF	10
ÜNİTE	Klasik Çağda Osmanlı Toplum Düzeni
KONU	Osmanlı'da Toprak Mülkiyeti ve Çifhane Sistemi
KAZANIM	10.7.3. Osmanlı ekonomik sistemi içerisinde tarımsal üretimin önemini fark eder.
Kazanım Açıklaması	<i>Osmanlı Devleti'nde devletin toprak üzerindeki mülkiyeti ve çifhane sisteminin, zirai üretimin sürdürülmesindeki rolüne değinilir.</i>
KAZANIMIN BİLİŞSEL DÜZEYİ	Anlama
ÖNERİLEN SÜRE	10 Dakika
ÖLÇME ARACI	Kavram Haritası
ÖĞRENCİDEN BEKLENEN	Öğrencilerden “Osmanlı'da Toprak Mülkiyeti ve Çifhane Sistemi” ile ilgili kavramları doğru yerleştirerek bağlantı ifadeleri ile birlikte anlamlı cümle oluşturup kavram haritasını tamamlamaları beklenir.
DEĞERLENDİRME	Doğru yerleştirilen her kavram 1 puan olarak değerlendirilecektir. Kavram haritasında: 16 kavram olduğundan: $16 \cdot 1 \text{ puan} = 16 \text{ puan}$ Öğrencinin alabileceği en yüksek puan 16'dır.
GERİ BİLDİRİM	Kavramları yanlış yerleştiren öğrencilerin “Osmanlı'da Toprak Mülkiyeti ve Çifhane Sistemi” konusunu tekrar çalışmaları önerilir. Sınıfın çoğunluğunda kavramlar yanlış yerleştirilmiş ise öğretmenin “Osmanlı'da Toprak Mülkiyeti ve Çifhane Sistemi” konusunu tekrar etmesi, yanlış öğrenmeleri düzeltmesi ve kavram yanlışlarını gidermesi önerilir.

KAVRAM HARİTASI

OSMANLI'DA TOPRAK MÜLKİYETİ VE ÇİFTHANE SİSTEMİ

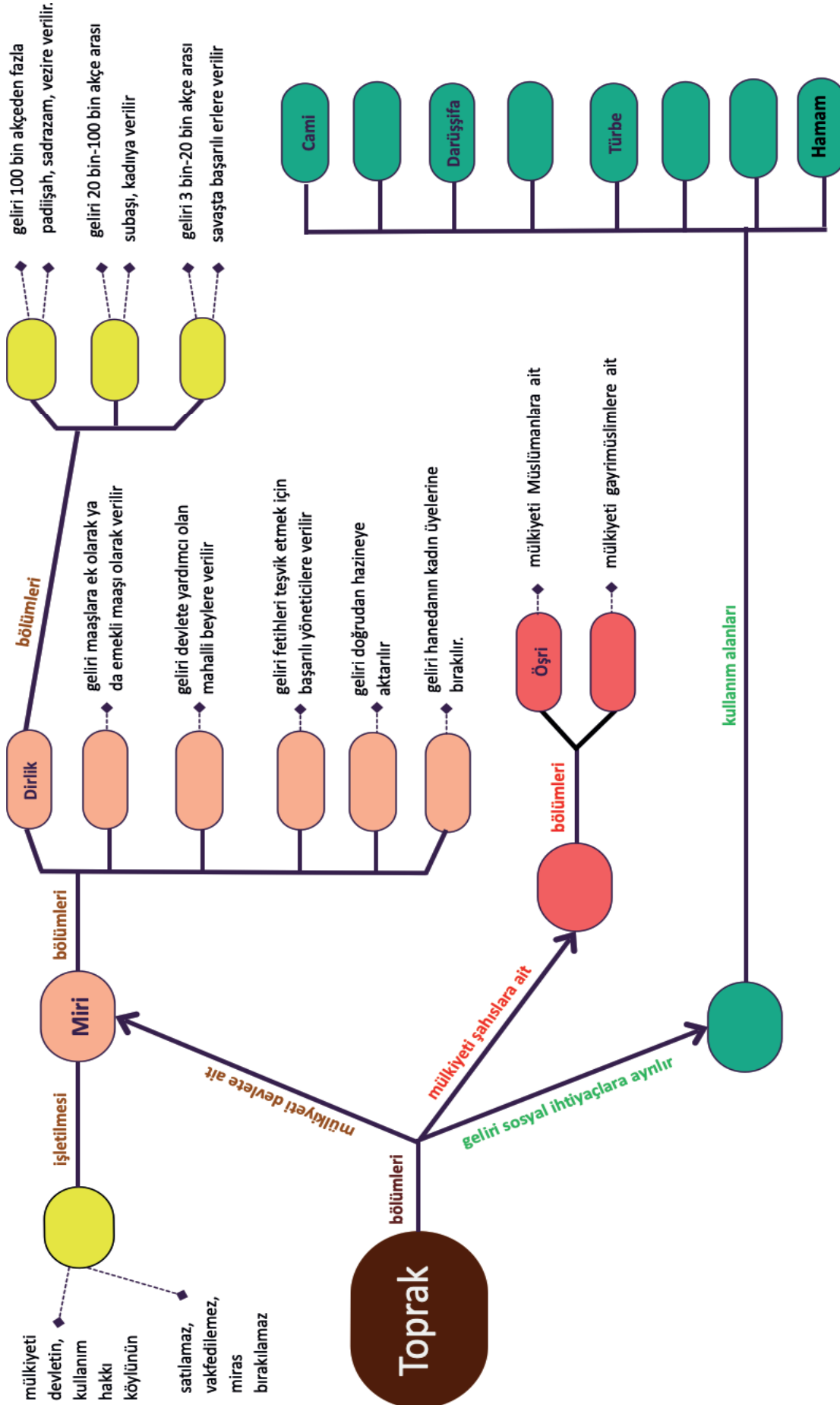
Aşağıda “*Osmanlı’da Toprak Mülkiyeti ve Çifthane Sistemi*” ile ilgili kavramlar ve kavram haritası iskeleti verilmiştir.

Kavram haritasındaki boşluklara, aşağıda verilen kavramları anlamlı bir cümle oluşturacak şekilde yerleştiriniz.

Doğru yerleştirdiğiniz her kavram 1 puan olarak değerlendirilecektir. Alabileceğiniz en yüksek puan 16’dır.

Osmanlı’da Toprak Mülkiyeti ve Çifthane Sistemi ile İlgili Kavramlar	
Arpalık	Mukataa
Çifthane Sistemi	Mülk
Haraci	Paşmaklık
Has	Sebil
Kervansaray	Tımar
Kütüphane	Vakıf
Malikane	Yurtluk-Ocaklık
Medrese	Zeamet

SINIF İÇİ DEĞERLENDİRME ÖRNEĞİ 13

SINIF İÇİ DEĞERLENDİRME ÖRNEĞİ 14

DERS	TARİH
SINIF	10
ÜNİTE	Klasik Çağda Osmanlı Toplum Düzeni
KONU	Osmanlı'da Toprak Mülkiyeti ve Çifhane Sistemi
KAZANIM	10.7.3. Osmanlı ekonomik sistemi içerisinde tarımsal üretimin önemini fark eder.
Kazanım Açıklaması	<i>Osmanlı Devleti'nde devletin toprak üzerindeki mülkiyeti ve çifhane sisteminin, zirai üretimin sürdürülmesindeki rolüne değinilir.</i>
KAZANIMIN BİLİŞSEL DÜZEYİ	Anlama
ÖNERİLEN SÜRE	5 ay
ÖLÇME ARACI	Proje
ÖĞRENCİDEN BEKLENEN	PROJENİN İÇERİĞİ Öğrencilerden; • İlk olarak Osmanlı toprak sisteminin gelişmesinde rol oynayan etkenlerin ortaya konması; bu maksatla eski Türk geleneklerinin (örf), İslam hukukunun (şer'i hukuk) ve Osmanlı'dan önceki Türk İslam devletleriyle çevre devlet ve uygarlıkların etkisinin araştırılması beklenmektedir. • İkinci olarak Osmanlı'da kullanım ve mülkiyet esaslarına göre toprağı oluşturan bölümlerin incelenmesi, bu maksatla aşağıdaki soruların yanıtlanması beklenmektedir: ➤ Miri arazi nedir? Miri arazinin özellikleri nelerdir? Miri arazinin bölümleri nelerdir? ➤ Mülk arazi nedir? Mülk arazinin özellikleri nelerdir? Mülk Arazinin bölümleri nelerdir? ➤ Vakıf arazi nedir? Vakıf arazinin gelirlerinden hangi alanlarda faydalanılmıştır? • Üçüncü olarak çifhane sistemiyle ilgili araştırma yapılması beklenir. Bu maksatla; ➤ Çifhane sistemiyle miri toprakların işletilmesi arasındaki ilişki, ➤ Arazilerin boş kalmaması ve tarımsal üretimde sürekliliğin sağlanmasında çifhane sisteminin katkısı incelenmelidir. • Dördüncü olarak Osmanlı Devleti'nde tarım gelirlerinin toplanma usulleri (tarımdan alınan vergiler) ve tarım vergilerinin (öşür, haraç, çift resmi, ispenç, çiftbozan, iltizam vb.) nasıl değerlendirildiğiyle ilgili araştırma yapılması beklenir. • Son olarak Osmanlı Devleti'nde mülkiyet ve kullanım esaslarına göre toprak çeşitlerini, topraktan alınan vergileri ve bu vergilerin kullanıldığı alanları ilgili toprak türüyle bağlantılı bir şekilde gösteren poster yapılması beklenir.

SINIF İÇİ DEĞERLENDİRME ÖRNEĞİ 14

	PROJE RAPORU Araştırma raporunun aşağıdaki başlıklara göre hazırlanması gerekmektedir. • Projenin konusu • Projenin amacı • Kullanılan yöntem • Bulgular • Sonuç ve tartışma • Kaynakça PROJE SUNUMU VE POSTER Oluşturulacak posterin; • Araştırmanın içeriğini kapsayacak şekilde hazırlanması, • Kavram şeması içermesi, • İlgili görsellerle desteklenmesi, • Kullanılan kaynakları içermesi beklenmektedir. Ayrıca; • Hazırlanan posterin sınıf ortamında sunulması, • Projede yapılması gereken faaliyetlerin çalışma takvimine göre yapılarak aylık olarak öğretmenle paylaşılması beklenmektedir.
DEĞERLENDİRME	Proje ve Sunu Değerlendirme Ölçeği Öz Değerlendirme
GERİ BİLDİRİM	Çalışma takvimine göre proje çalışmasında her öğrencinin yaptığı faaliyetler aylık olarak takip edilerek gerekli yönlendirmelerin yapılması önerilir. Proje çalışması süreci sonunda değerlendirme sonuçları dikkate alınarak her öğrencinin öğrenme eksikliklerini gidermeye yönelik çalışmalar yapılması önerilir.

PROJE

OSMANLI'DA TOPRAK MÜLKİYETİ VE ÇİFTHANE SİSTEMİ

Yönerge:

Sevgili öğrenciler, bu projede sizden Osmanlı Devleti'nde devletin toprak üzerindeki mülkiyeti ve çiftthane sisteminin zirai üretimin sürdürülmesindeki rolünü araştırıp, topraktan nasıl faydalandığını değerlendirmeniz beklenmektedir. Bu projeyi gerçekleştirirken aşağıdaki adımları takip etmeniz size kolaylık sağlayacaktır.

Çalışmaya başlamadan önce şunlara dikkat etmelisiniz:

- Bir çalışma planı oluşturunuz, bu planda yapılacak işleri ve çalışma takviminizi belirtiniz.
- Kullanacağınız kaynakları belirleyiniz.
- İhtiyaç duyduğunuzda öğretmeninize danışabilirsiniz.

Çalışmanızı yaparken şunlara dikkat etmelisiniz:

- Birinci bölümde Osmanlı toprak sisteminin gelişmesinde rol oynayan etkenler ortaya konur. Bu bağlamda;
 - İslam hukuku,
 - Eski Türk gelenekleri,
 - Selçuklu toprak sistemi,
 - Roma-Bizans toprak sistemi,
 - Sasani-İran toprak sistemi,
 - Abbasi toprak sistemi hakkında araştırma yapılması beklenir.
- İkinci bölümde Osmanlı Devleti'nde kullanım ve mülkiyet esaslarına göre toprağın bölümleri incelenir. Bu amaçla aşağıdaki soruların cevapları araştırılır:
 - Miri arazi nedir? Miri arazinin özellikleri nelerdir? Miri Arazi'yi oluşturan topraklar nelerdir? Bu amaçla;
 - ✓ Dirlik arazi nedir? Kaça ayrılır? Bu araziden sağlanan faydalar nelerdir?
 - ✓ Paşmaklık arazi nedir? Bu araziden sağlanan faydalar nelerdir?
 - ✓ Yurtluk-ocaklık arazi nedir? Bu araziden sağlanan faydalar nelerdir?
 - ✓ Arpalık arazi nedir? Bu araziden sağlanan faydalar nelerdir?
 - ✓ Mukataa arazi nedir? Bu araziden sağlanan faydalar nelerdir?
 - ✓ Malikane arazi nedir? Bu araziden sağlanan faydalar nelerdir?
- sorularına yanıt aranmalıdır.
- Mülk arazi nedir? Mülk arazinin özellikleri nelerdir? Mülk Arazi'yi oluşturan topraklar nelerdir? Bu amaçla;
 - ✓ Öşrî arazi nedir? Bu araziden sağlanan faydalar nelerdir?
 - ✓ Haracî arazi nedir? Bu araziden sağlanan faydalar nelerdir?
- sorularına yanıt aranmalıdır.
- Vakıf arazi nedir? Vakıf arazinin gelirlerinden hangi alanlarda faydalanılır?
- Üçüncü bölümde "çifthane sistemi"yle ilgili araştırma yapılması beklenir. Bu maksatla;
 - Çifthane sisteminin uygulanmasıyla miri toprakların işletilmesi arasındaki ilişki ortaya konur.
 - Arazilerin boş kalmaması ve tarımsal üretimde sürekliliğin sağlanmasında çiftthane sisteminin katkısı incelenmelidir.

SINIF İÇİ DEĞERLENDİRME ÖRNEĞİ 14

- Dördüncü olarak Osmanlı Devleti'nde tarım gelirlerinin toplanma usulleri (tarımdan alınan vergiler) ve tarım vergilerinin (öşür, haraç, çift resmi, ispenç, çiftbozan, iltizam vb.) nasıl değerlendirildiğiyle ilgili aştırma yapılması beklenir.
- Son olarak Osmanlı Devleti'nde mülkiyet ve kullanım esaslarına göre toprak çeşitlerini, topraktan alınan vergileri ve bu vergilerin kullanıldığı alanları ilgili toprak türüyle bağlantılı bir şekilde gösteren poster yapılması beklenir.

Araştırma raporunun aşağıdaki alt başlıkları içermesine dikkat etmelisiniz:

- Projenin konusu
- Projenin amacı
- Kullanılan yöntem
- Bulgular
- Sonuç ve tartışma
- Kaynakça

Projenizi sunmak için hazırlayacağınız posterde şunlara dikkat etmelisiniz:

Posterinizin;

- Araştırmanın içeriğini kapsayacak şekilde hazırlanması,
- Kavram şeması içermesi,
- İlgili görsellerle desteklenmesi,
- Kullanılan kaynakları içermesi,
- Sınıf ortamında sunulması beklenmektedir.

NOT: Poster çalışmasında kavram şeması oluştururken öncelikle mülkiyet ve kullanım esasları dikkate alınarak miri, mülk, vakıf arazilere yer verilmeli sonra miri ve mülk arazileri oluşturan toprak birimleri gösterilmelidir. Vergiler kısmında yapılacak kavram şemasında vergi gelirleri aynî (öşür, haraç) ve nakdî (çift resmi, ispenç, çiftbozan) olarak iki kısımda gösterilmelidir. Topraktan sağlanan faydalar kısmında -hangi topraktan ne fayda sağlanır- sorusuna cevap verecek şekilde eşleştirmelere yer verilmelidir. Örneğin dirlik arazinin faydaları konusunda asker ihtiyacının karşılanması, bazı yöneticilerin maaşlarının karşılanması, üretimde artışın sağlanması gibi kavram şeması çizilebilir. Asker ihtiyacının karşılanmasına bir tımarlı sipahi görselinin koyulması örneğindeki gibi her bir faydaya bir görsel iliştilerilebilir.

Proje posterini en fazla 20 dakikalık sürede sununuz. Proje çalışmasını yaparken aşağıdaki çalışma takvimine uymaya ve çalışmalarınızı her ay öğretmeninizle paylaşmaya dikkat etmelisiniz.

Faaliyetler	1. Ay	2. Ay	3. Ay	4. Ay	5. Ay
Konu ile ilgili araştırma yapma	+	+	+	+	
Araştırma bulgularını değerlendirme		+	+	+	
Rapor hazırlama			+	+	
Poster oluşturma ve sunma					+

SINIF İÇİ DEĞERLENDİRME ÖRNEĞİ 14

Aşağıdaki değerlendirme ölçeği, projenizin hangi ölçütlere göre değerlendirileceği konusunda sizlere bilgi vermek için hazırlanmıştır. Projenizin hazırlanması ve sunum aşamasında, aşağıdaki ölçütler size yol gösterici olacaktır.

PROJE VE SUNU DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ

BECERİLER	Mükemmel (4)	İyi (3)	Orta (2)	Geliştirilmesi Gerekli (1)
I. PROJE HAZIRLAMA SÜRECİ				
Projenin amacını belirleme				
Projeye uygun çalışma planı yapma				
Farklı kaynaklardan bilgi toplama				
Projeyi çalışma planına göre gerçekleştirme				
II. PROJENİN İÇERİĞİ				
Doğru bilgileri kullanma				
Toplanan bilgileri düzenleme				
Verileri analiz etme				
Elde edilen verilerden çıkarımda bulunma				
Eleştirel düşünme becerisini gösterme				
Araştırma raporunda alt başlıklara yer verme				
Posterini amacına uygun hazırlama				
Araştırma raporu ve posterde Türkçeyi doğru ve düzgün kullanma				
Yaratıcılık yeteneğini kullanma				
III. SUNU YAPMA				
Sunuyu hedefe yönelik materyallerle destekleme (poster vb.)				
Konuyu dinleyicilerin ilgisini çekecek şekilde sunma				
Sorulara cevap verebilme				
Verilen sürede sunuyu yapma				
Türkçeyi doğru ve düzgün konuşma				
Sunuda akıcı bir dil ve beden dili kullanma				
Sunu sırasında özgüvene sahip olma				
GENEL TOPLAM				

Bu ölçekten alınabilecek en yüksek puan 80, en düşük puan ise 20'dir.

ÖZ DEĞERLENDİRME FORMU

Adı ve Soyadı:

Bu form kendinizi değerlendirmeniz amacıyla hazırlanmıştır. Çalışmalarınızı en doğru yansıtan seçeneği + ile işaretleyiniz. Bu öz değerlendirme formundan alınabileceğiniz en yüksek puan 18, en düşük puan ise 6'dır.

BECERİLER	DERECELER		
	Her zaman (3)	Bazen (2)	Hiçbir zaman (1)
1. Yönergeyi izledim.			
2. Araştırmamda farklı kaynaklar kullandım.			
3. Çalışmalarım sırasında değişik materyaller kullandım.			
4. Faaliyetlerimi çalışma takvimine uygun olarak gerçekleştirdim.			
5. Anlamadığım yerlerde öğretmenime danıştım.			
6. Araştırma raporumu ve posterimi sınıfla paylaştım.			

Aşağıdaki maddeleri yaptığınız proje çalışmasını dikkate alarak cevaplayınız.

• Bu projeden neler öğrendim?

.....

.....

.....

.....

• Bu proje çalışması sırasında en iyi yaptığım şeyler:

.....

.....

.....

.....

• Bu proje çalışmasında en çok zorlandığım bölümler:

.....

.....

.....

.....

SINIF İÇİ DEĞERLENDİRME ÖRNEĞİ 15

DERS	TARİH
SINIF	10
ÜNİTE	Klasik Çağda Osmanlı Toplum Düzeni
KONU	Osmanlı'da Toprak Mülkiyeti ve Çifthane Sistemi
KAZANIM	10.7.3. Osmanlı ekonomik sistemi içerisinde tarımsal üretimin önemini fark eder.
Kazanım Açıklaması	<i>Osmanlı Devleti'nde devletin toprak üzerindeki mülkiyeti ve çifthane sisteminin, zirai üretimin sürdürülmesindeki rolüne değinilir.</i>
KAZANIMIN BİLİŞSEL DÜZEYİ	Anlama
ÖNERİLEN SÜRE	15 dakika
ÖLÇME ARACI	Yapılandırılmış Grid
ÖĞRENCİDEN BEKLENEN	Öğrencilerin "Osmanlı'da Toprak Mülkiyeti ve Çifthane Sistemi" ile ilgili kavramları içeren yapılandırılmış griddeki kutucuk numaralarını kullanarak "Osmanlı'da Toprak Mülkiyeti ve Çifthane Sistemi" ile ilgili soruları cevaplaması beklenir.
DEĞERLENDİRME	Doğru Cevaplar: I. 4, 5, 6, 7, 8 ve 9 II. 1 ve 2 III. 3 IV. 6 V. 4, 5, 6, 7, 8 ve 9 Örnek 1: Öğrenci I. soru için hepsini doğru yaparak "4, 5, 6, 7, 8 ve 9" cevabını vermiş olsun. Bu durumda; C1= Doğru seçilen kutucuk sayısı, C2= Toplam doğru kutucuk sayısı, C3= Yanlış seçilen kutucuk sayısı, C4= Toplam yanlış kutucuk sayısı olduğuna göre $C1 = 6, C2 = 6, C3 = 0$ ve $C4 = 3$'tür. Formül: $(C1:C2) - (C3:C4) = 6/6 - 0/3 = 1$ olacaktır. Yukarıdaki formül uygulandığında sonucun 1 olduğu görülmektedir. Bu değere 1 eklenip 5 ile çarpılınca elde edilen sonuç olan 10, öğrencinin aldığı puanı göstermektedir. $(1+1) \times 5 = 10$ puan Örnek 2: Öğrenci I. soru için "1, 2, 4, 5, 7 ve 9" cevabını vermiş olsun. Bu durumda; $C1 = 4, C2 = 6, C3 = 2$ ve $C4 = 3$'tür. $(C1:C2) - (C3:C4) = 4/6 - 2/3 = 0$ olacaktır. Bulunan değere 1 eklenip 5 ile çarpılınca elde edilen sonuç olan 5, öğrencinin aldığı puanı göstermektedir. $(0+1) \times 5 = 5$
GERİ BİLDİRİM	Kutucukları yanlış seçen öğrencilerin "Osmanlı'da Toprak Mülkiyeti ve Çifthane Sistemi"ni tekrar çalışmaları önerilir. Sınıfın çoğunluğunda kutucuklar yanlış seçilmiş ise öğretmenin "Osmanlı'da Toprak Mülkiyeti ve Çifthane Sistemi" konusunu tekrar etmesi, öğrenme eksikliklerini ve kavram yanlışlarını gidermesi önerilir.

YAPILANDIRILMIŞ GRİD

OSMANLI'DA TOPRAK MÜLKİYETİ VE ÇİFTHANE SİSTEMİ

Aşağıda "*Osmanlı'da Toprak Mülkiyeti ve Çiftthane Sistemi*" ile ilgili soruların cevaplarının yer aldığı kutucuklar yapılandırılmış gride, sorular ise yapılandırılmış gridin altında verilmiştir.

Kutucuklardaki numaraları kullanarak soruları cevaplamanız beklenmektedir.

Aynı kutucuğu birden fazla sorunun cevabı olarak kullanabilirsiniz.

Bütün sorulara doğru cevap verdiğinizde alabileceğiniz en yüksek puan 50'dir.

Öşri 1	Haracî 2	Vakıf 3
Dirlik 4	Ocaklık-Yurtluk 5	Mukataa 6
Malikâne 7	Paşmaklık 8	Arpalık 9

- I. Kutucuklarda verilen kavramlardan hangisi/hangileri mülkiyeti devlete ait olan topraklardır?
- II. Kutucuklarda verilen kavramlardan hangisi/hangileri mülkiyeti şahıslara ait olan topraklardır?
- III. Kutucuklardan hangisi hayırsever mülk sahipleri tarafından geliri sosyal hizmetlere ayrılan arazidir?
- IV. Kutucuklarda verilen kavramlardan hangisi geliri doğrudan hazineye aktarılan miri araziye ifade eder?
- V. Kutucuklarda verilen kavramlardan hangisi/hangileri çiftthane sisteminin uygulandığı topraklardır?

KAYNAKLAR

- Aksu, Ö. (2013). *Biyoloji öğretmenlerinin uyguladıkları alternatif ölçme ve değerlendirme tekniklerinin değerlendirilmesi ve öğretmen öğrenci görüşleri*. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Angelo, T. A. ve Cross, K. P. (1993). *Classroom assessment techniques: A handbook for college teachers*. San Francisco: Jossey-Bass Publishers.
- Boston, C. (2002). *The concept of formative assessment*. ERIC Clearinghouse on Assessment and Evaluation. College Park.
- CERI (2008). *Assessment for learning. Formative assessment*. OECD/CERI International Conference "Learning in the 21st Century: Research, Innovation and Policy".
- Clarke, M. (2012). *What matters most for student assessment systems: A framework paper*. The World Bank.
- Cullinane, A. (2011). *Formative assessment classroom techniques*. Resource & Research Guides. National Centre for Excellence in Mathematics and Science Teaching and Learning.
- Ebel, R. L. ve Frisbie, D. A. (1991). *Essentials of educational measurement*. Iowa: University of Iowa.
- Ertürk, S. (1972). *Eğitimde program geliştirme*. Ankara: Yelken-tepe Yayınları.
- Houston, D. ve Thompson, J. N. (2017). Blending formative and summative assessment in a capstone subject: "It's not your tools, it's how you use them". *Journal of University Teaching & Learning Practice*, 14(3).
- Kutlu, Ö. (2006). Üst düzey zihinsel süreçleri belirleme yolları: Yeni durum belirleme yaklaşımları, *Çağdaş Eğitim*, 335.
- MEB (2020). *Okul ve sınıf tabanlı değerlendirmeye dayalı öğretmen kapasitesinin güçlendirilmesi. Türkçe öğretmen rehber kitapçığı*. Ankara.
- Mehrens, W. A. ve Lehmann, I. J. (1991). *Measurement and evaluation in education and psychology*. Thomson Learning.
- Munna, A. S. ve Kalam, M. A. (2021). Teaching and learning process to enhance teaching effectiveness: a literature review. *International Journal of Humanities and Innovation*, 4(1), 1-4.
- OECD (2015). *Formative assessment: Improving learning in secondary classrooms*. Policy Brief.
- Popham, W. J. (2017). *Classroom assessment: What teachers need to know*. Boston: Pearson Education.
- Shepard, L. A., Diaz-Bilello, E. K., Penuel, W. R. ve Marion, S. F. (2020). *Classroom assessment principles to support teaching and learning*. Boulder: Center for Assessment, Design, Research and Evaluation, University of Colorado Boulder.
- Vero, M. ve Chukwuemeka, O. A. (2019). Formative and summative assessment: Trends and practices in basic education. *Journal of Education and Practice*, 10(27), 39-45.
- Wilson, M. (2018). Making measurement important for education: The crucial role of classroom assessment. *Educational Measurement*, 37(1), 5-20.

T.C. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
ORTAÖĞRETİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ